

Körmendi és Sarusi
szabad csapat

(K. Lajos S. Mihályról, S. Mihály K. Lajosról)

Levél Előszó helyett

Drága jó apám (nyugodjék békében) mennyit emlegette Körmendi Lajost meg Sarusi Mihályt! A két anyaországi kedvence volt a karcagi meg a csabai író, ahogy ő mondta, a két beleváló tiszántúli levante. Bevallom, az is tetszett neki, hogy Körmendiben állítólag egy kis német, Sarusi ereiben valami román és cseh vér is csörgedezik, hogy származásukat vállalva legyenek azok, akik. Ahogy mi meg egy kicsit oláhok is vagyunk (mondjam, ne, vér szerint szinte szintiszta olájok), hogy – tisztelve a tisztességes románokat, németeket, cseheket, mindenfélét - annál jobb magyarok lehessünk Zarándban.

Már éppen arra készült, hogy megírja véleményét róluk az Ez a Hét című budai hetilapban, ahol 'Kurta Miska Zaránd vármegyéből' aláírással rendre megjelentették úti leveleit, amikor a Megváltó magához szólította. Mely magához szólítás amúgy elég különös módon történt. Ő maga Párizsban tanyázott, amikor híret vette: a Magyarzaránd és Tótzaránd közti részen lévő csapszék előtt elhaladó, a másik csapszékéből hazafelé tartó utolsó helybéli kommunistára rátámadt és agyonverte őt Zaránd utolsó, éppen ott tobzódó (véletlenül szintén részeg) vaspárdistája. A gyilkos maga is halálos sebet kapott a verekezésben. Minderről tudomást szerezve hirtelen fölindulásában megállhatott édesapám szíve a Szajna-parti padlásszobájában.

Persze, hogy fölmerült bennünk idehaza: apámat a román titkosrendőrség tette el láb alól! De hát hogy mertünk volna utánajárni. A gyilkosság részleteit sem firtatta senki, a dák zsandárok nem foglalkoztak vele.

Hogy szavamat másikba ne öltsem: magam nem sokat tudok Sarusi és Körmendi urakról, annyit azért kihámoztam öregem esténkénti meséiből (mert hogy azért néha idehaza is volt, nem csak csavargott), hogy igen jó véleménnyel volt felőlük! Ha pedig így volt – s miért ne lett volna úgy -, én csak annyit tehetek hozzá: Isten éltesse mindkettőt áldott, mostoha anyaországunkban! Míg élnek, s azon túl is.

Az öreg mindig azt mondta: „Zarándi fattyak, valahogy így kellene! Így összefogni, ugyanígy segíteni egymást. Ahogy ez a két alföldi teszi anyaszomorító Kismagyarországunkon!” Meg azt sem hagyta ki sosem a fejtegetéséből, ha valamiért őket hozta szóba, hogy „Ahogy Lajos mondá: Rút az labanc! Mire Mihály avval kontrázzék: Hujják a firgese!”

Ilyen jól ismerte őket. Már-már zarándinak tekintette mindkettőt.

Nagyon tervezte, hogy levelet ír nekik, hogy személyesen is megismerkedhessenek, de (talán a sok kódorgása miatt) a kapcsolat fölvétele valahogy elmaradt.

Én alig tudok róluk, csak hallomásból, amit édesapám, zarándvármegyei Kurta Mihály szokott volt mondani kettejükről odahaza. Hogy most mit szólna, azaz írna, csak gyanítom. Mindenesetre a Tisztelt Kiadó fölkérésére ennyi újdonsággal szolgálhatok Körmendi és Sarusit illetően. Ám ennyi is elég, hogy nyugodsz szívvel kijelenhessük: Körmendi Lajost nem felejtjük! Sarusi Mihály pedig tartsa meg jó szokását és járjon haza hozzánk Erdélybe, a Magyarországról leszakított Részekbe sokáig.

Nem! Nem! Soha!

A nagyzarándi (a tót- és magyarzarándi, a zarándvármegyei, s a szétirdalt Zaránddal egybekapcsolt vármegyékben élő) magyarok nevében

Kurta Gyorgye

Költ az Úr 2005. esztendejében, Aprószentek előtt valamivel.

Pusztafia Körmendi

(S. M.-től)

A kermén (kärmän) csagatájul vár, város, mint nyilván Körmend (csagatáj váracska); de hogy Kermendi lelkem - mint kazak Lajzsan (hogy ne mondjam: Lajhardzsan) - hogy s mint, csak a türk Öregisten tudja!

Valahol az eurázsiai pusztában (Kardszaghtól a kínai Nagy Falig).

Hogy ne mondjam az atlanti frank (és kis-brit) tengerfaltól a japán partokat mosogató Csöndes-tengerig.

Nem annyira futtában, inkább egy ültében (szanaszét) - néztében - (a hazában).

Gyüttében, mentében.

Ki odahaza érzi magát itthon, amoda.

Kardszagú Karczag nagykún székváros porában (porából) - poráig - (porának).

ISA POR ÉS HAMU VOGYMUK.

E porból rakna várat jó Körmendi pajtás (minden rosszfélék ellen).

No lám, nem véletlen született Körmendinek?

Ki egymaga kúnsági porlód.

Körmendi lelkem

Körmendi Lajos elbeszélő, költő, falukutató és szerkesztő, a török (szerinte: a türk) népek és irodalmak odaadó híve, a szoknyamélyi málnabokrokon csemegézés bajnoka a nagykún székváros, a Kardszagú Karczag szülötte s mindmáig lakója. Író urak jönnek, mennek, a legvadabb népiek sem nagyon ülnek túl sokáig odahaza - Körmendi marad. Marad (de, uraim, nem "marad", hanem, közben, bármily hihetetlen, "halad") és úgy teszi a dolgát a nagykún kerület Karczag nevű városában, mintha legalábbis Újjork Manhattanában írna, izzadna, szerelmesedne-szellemesedne, szervezné az irodalmat s mindazt, mi szép, mi jó lehetne a jó helybeliek örömeire valamennyiünknek. Megírja, csak rója a papírra a mi Nagy Magyar Alföldünk (Barbaricumunk!) köz- és magánkrónikáit, a hol döghús-, hol asszony-, hol zsandár-szagú történeteket és költeményeket.

Az elbeszélők mai középmezőjének alföldi csapatából sem sokan bírták ki, hogy otthon maradjanak. Körmendi maradt, hogy haladjon. Hogyne, lehet másképp is haladni. Egyféleképp azért nem lehetséges: ha ebben a mi Kis-Magyarországunkban és szerte a határaink mentén mindenütt, hol még él hunnivadék, nem ülünk meg minden talpalatnyi helyet. Arról a tájról, amelyről elszökik pap, tanító, orvos és festő (meg persze író), lemondhatunk végérvényesen - a határainkon belül is. A Körmendi-féle szellemi ember: hazát ment - pusztán azzal, hogy nem valahol a nagyvilágban (ahol, való, jobban megbecsülik), hanem a maga választotta (többnyire tényleg elég nehézkes) otthoni kis világban építkezik. Mert alig város Békés-Gyula Simonyi Imre és Kohán György, Békéscsaba a Jókai Színház meg Schéner Mihály s Körmendi Lajos nélkül Karczag.

Népismereti, nyelvi és történeti hitelesség; szerencsénkre ebben azért nincs egyedül Körmendi, mert társaira mindez javarészt igaz. Ami megkülönbözteti őket, azt az egyéniség és a tehetség csodája teszi.

Barbaricum költője

...mer lenni.

- Barbárnak az idegen, a művelt nyugati tartott bennünket! Magunkat hogy nevezhattuk volna...

Előbb ennek mutatta meg magát. Rögvest barbárföldiként!

Ebben is a rokonérzelem: magamat Janicsárföldinek is jegyzem.
Hogy ne mondjam: a címei! Már azok jelzik, miről van szó itten.
- Úgy korszerűtlen, ahogy van.

Rendkívüli ósdiságra utalnak a költeményei elé tett akármicsodák! Csak a példa kedvéért: "Barbaricum" - mondtam volt: fúj! -; "Gyökerek" - na ne, ne molesztáld evvel a sehonnaiságot sértő dologgal! -; "Záptojás" - ajaj, ez aztán a csúcs! - (Belvárostokban hogy lenne záp, mi a mi csudás - amúgy valóban eléggé bűdösödőben lévő - Glóbuszunk); "...Csokonaihoz" - van, (volt, avagy lesz) ilyen valaki fűrészpör-költészetünkben? -; "Kubikos" - jó hogy nem "szegény ember" -; "Kun Miatyánk..." - mi (mondom!) már a címében oly bugrisan "keleti" -, "A gyökeres állat" - elképesztő -; "Ló a mecsetben" - maga a mucsai árvalányhajás agyrém -, "A puszta..." - az kéne, nem egy labancz-pitsán-vágás! -, "Körúti béke" - Hé, paraszt, körútunkat hagyja békén! -; "Quo vadis" - majd még elhiszem, hogy egy kunságifi deákul értsen -; "Régi kútba nézek" - „régí”, „kút”, „néz”, nem sok ez így együtt?

Rendkívül korszerűtlen az egész!

Hogyne, Lajos (komátok) - Nagykúnságában, vagy épp onnan szertenézveszteszaladva - (költői hangulatában) nem hablatyol, nem fűrészpört gyárt, nem süketel, nem a Semmit keveri fakanálnak beillő tollával, ellenkezőleg! Költ, mint költ többtízezer éve a költésre hajlamos istenteremtény: ha valami megfogja.

Nem a lábát, mert amiatt a tehetetlen (s tehetségtelen) poéta ragad pennát s rója papírosára - akárha Lajos tenné ezt bal lába ujjai közé kapva a cerkát - sületlenségeit (mit a hasonlóan szélütött műítész modern lírának sejt).

Magyarán (Körmendi) - ahogy van - korszerűtlen.

Még hogy érzelmeket, érzéseket, hangulatokat, vágyakat, gondolatokat (!), ne adj Isten élet- (és természet, meg miegyéb) képeket kíséreljen meg újra s újfent megragadni!

Ha egyszer költ s nem szövegel.

Népi író?

Már ha van ilyen.

- Ma már nincs népi irodalom - süti ki az egyik.
- Ne vesztegessük a szót a népi írókra - adja meg a másik.

Ám ha az első állítás igaz, hogy lehet a másik.

Visszakézből megkapja egyik a másikatól.

A legfontosabb tán: nem akarják tudomásul venni, hogy... van valami (olyas, mit ők semmibe vennének).

Az a parasztság, melynek fölemelésére és írói képviselőre a "népiek" vállalkoztak, valóban eléggé szétveretett (bár - szerencsére - teljesen mégsem sikerült a kommunistáknak s tán nem fejezhetik be e pompás művet a belőlük verbuválódott, általuk nevelt globalizátorok). Ám a 'realista' szemlélet, az elesett emberek millióival - milliárdjaival, de hát ki-ki csak a saját népe sorsát (s vágyait) ismeri a legjobban - való, az emberhez egyedül méltó együttérzés, a minden korban megújítható nemzeti hagyomány a világon mindenütt életerős (vérbeli, valódi, katarzis kiváltására képes) irodalom alapjait adja.

A „népi író” ma (mozgalom híján) még véletlen sem lehet mozgalmár - annál inkább akad efféle tüzbugzó szakí a jobb híján „realistának” mondható írásnak még a lehetőségét is elvető, az efféle modorra bátorkodót semmibe venni igyekvő túlololdali írásgyalázók között.

Persze a mai magyar népiek (mondhatni úgy is: a nemzeti polgárság mellett állók) - hogy ne mondjam: Giontól Czakóig seregnyien - egyszerűen írók, költők, legföljebb jobbak, mint az úgynevezett posztmodernekek.

A régi népiek paraszt és munkás származású, leginkább realista, a politikában „harmadik utas” írók voltak, míg fiaik-unokáik (a maiak, semmibe vett mi magunk) inkább tán így határoznák meg maguk (ha erre valahol mód nyílna): e székertáborba állni képtelenné tett sereg azokból áll, akik a közéletben (a gyarmatosítókkal együttműködő honi piros-kék burzsoázia helyett) a nemzeti polgárság hívei, a pénz mindenhatóságával szemben - a keresztény fölfogásnak megfelelően az emberi méltóság tiszteletére esküdnek, s írásaikkal e szegény magyar nemzetet szeretnék szolgálni... (Nem a szakzsargonba menekülve, néped nyelvén!) S biza - mily jó ezt látni! - e máj *magyar* csapatban együtt rúgná a tököket (a pálya gyöpén, honnan a taccsbíró lezavarta a fél csapatot, hogy a másik felét a túlsúlyos ellen kedvire elpáholhassa!) világvárosi, mezővárosi, falusi meg tanyasi. Ki úgy népi, hogy... (... a gyöngébbek kedvéért: polgári is egyben).

Valóban a legjava.

Mi az, hogy jobbak!

Hogy kiknél jobbak? A túloldat modorát választva azt mondhatom, erre ne vesztegessük a drága időnket.

Na persze igazán jóra - valódi irodalomra - a népinek minősíthetőkön kívül jó néhányan képesek; hogy kik ezek, erre már érdemes időt szakítani. Példának okáért Bodor Ádámtól Krasznahorkai Lászlóig kerül épp elég csodálatosat művelni képes magyar író!

Nagy Zoltán Mihály - ki egy kárpátaljai faluban nyomorog s kit (épp ezért!) a Nemes szakmai, azaz politikai meg irodalmi Kurátorék hogy vennének észre - egyetlen műve, "A sátán fattya" című kisregénye (-regéje) többet ér, mint a népi vonalat elutasítva a realizmust is lesöpörő összes posztmodern mozgalmár életműve együtt!

Nem azért jobb Körmendi is *amazoknál*, mert szemléletével kötődik a népi írók egykor volt mozgalmához; egyszerűen (eléggé lekezelt) társaihoz hasonlóan igazi mű létrehozására képes s meglehetősen nehezebbre esne neki álkölteményt s hamisbeszélyt alkotnia.

Lajosbeszély

Körmendi elbeszéléseit, kisregényeit időnként nehéz elválasztani „szociografikus” írásaitól, melyek - nyilván mert szerzőnk (hogy ne mondjam barátunk) a posztmindenfélétől eltérően igazi író - mégsem „szociográfiai”. Körmendi *valóságrajzai* ezek valamennyien.

Az író helyett (elég gyakran) - valóban - a szereplők mesélnek.

Tán épp ettől (is) igazi irodalom, amit Lajos élénk tesz. (Mondom, túl a tehetségen; mert ezt már a szemléletének köszönhetjük.)

Nem ő süt ki valami rémséget; észreveszi és megfelelő műformába önti mindazon borzalmakat, melyeken átment e század magyarsága. Az "Öt perc az élet" svábja, a „Farkas enni” Mongóliában rekedt lágerlakója, "A bozgor" asszonya, az "Ahogy Isten..." Duna-csatornát rabmunkán ásó székelye, a "Boldog emberek", meg a "Magánkrónikák" igaz történeteinek köznapi hősei, a "Művész Pista huszonegye", meg a "Nyers hús" (nem annyira mélytengeri, mint inkább) mélyalföldi, tehát már-már reménytelen - szeretetünkre szoruló, mert segílyt csak a hasonlóképpen kifosztottaktól remélhető - világa, a "Vad játékok" itthon feketeórlésért kötéllel jutalmazott, a dicsőséges Szovjetunió kényszermunka-táborának (hol biza, akárha idehaza, a hitvány magyar az orosznál rosszabb) főtt kutyahúson élő emberei, a "Rébusz" szovjet (vot, szovjet-oroszországi) megnyomorítottjai, a "Shalom" hajdúsági (származású) zsidó humoristája...

Na ja, Lajosunk - híven a „népiek” híréhez - hol magyarról, hol nem magyarról szól. Hol ennek, hol amannak ad szót; hogyne, a „népiekre” jellemző kirekesztő szellemiség keretében.

- Keret, amúgy, nyet!

BOT, azaz vot.

Törökös

Lajosunk törökös, miközben minden, csak magát körülmetéltető, janicsárnak jókedvében, dalolva álló himpellér nem!

A labancától igen óvakodó (a kuruckodástól szintén tartózkodó) hősünk büszke türk eredetű nevére, a nagykun kishaza népének keleti származására, a magyarság finn-ugor ősanját áldott állapotba tevő ótörök ősapjára; mindarra, amitől ő s fajtája az, ami. (A büszkeség, a jó tartás, a komoly - magyar, kazak, ujjur, tatár, miegymás hozzánk hasonló - emberhez méltó méltóságteljes viselkedés eléggé jellemző reá.)

Jellemző rá - mellesleg, de nem mellékesen -, hogy 1990-ben azért vállalta szeretett városában (miután elutasította a polgármester-jelöltséget, elhárítva ezzel a biztos választási győzelmet) a nem főállású alpolgármesterséget, mert úgy érezte, nem bújhat ki a felelősség alól. "...csak azért léptem ki a politikai küzdőtérre, mert elviselhetetlennek tartottam, hogy két hónappal a választások előtt városomban, Karcagon még mindig nem mozdult semmi" - vallja be egy pesti lapban.

(Ennyit a ,keleti mozdulatlanságról'.)

Még hogy ragaszkodik valamihez, ki is mutatja: megmutatja nagykun-magát a török népek költészetének fordítójaként, kunhalom-kötetnyi (valamiképp türk tárgyú) költeményben, legújabban pedig kunsági-(kipcsákiai-)szülőhelyi széptanulmányában.

Jobban jár persze, ha valamely gazdagabb rokonság után néz, dehát Lajos sem az a fajta.

Gyűjthet is könyveire előfizetőt, kiadásra támogatót, mert aztán az Istennek sem foglalkoznának véle (műveivel) a pest-budai könyvkiadói főmuftisági kancellárián: eddigi 16 kötetéből csak az első hármat adták ki székesfővárosunkban, a többit a Nagy Magyar Vidék jelentette meg.

Lelt volna valamely tehetős rokonra.

Kutyateremtette törökje...

Mondom, Lajos nem és nem.

Ettől az IGEN-től az, ami.

Valaki.

KÖRMENDI LAJOS.

"A pusztai fiai" a címe kazak költők költemény-kazlát magyarító pusztafia Körmendi könyvének.

Könyve a szeretetről

Meglehet legjobb könyve a "Telefax a Megváltónak, avagy IV. Louis Bejgliumban" című munkácskája, melyben azt veti papírra, mit jelentett neki V. Júlia után másodként született Lajos fia.

Hogy az egyik legkitűnőbb írása, bizonyos!

Nem is tud róla műkritika, szakma, olvasó!

Mármint hogy Karcagon túli könyvforgató világ, mert amúgy odahaza vitték, mint a cukrot! A jó helybeliek megértették, milyen fontos könyv, milyen igaz és szép mű.

Némi hírveréssel kapkodnák ezt bárhol, dehát - mondtuk volt - nem jó családfát választott (már ha választott, mert inkább: elfogadott) egykománk.

Az 1990. Újév napjától 1995. Pünkösd hava 8. napjáig sorjázó jegyzésekből kiderül, mit élt át szerzőnk mint édesapa a családban negyedik Lajosként számon tartott fia jóvoltából.

Lejegyzí mindazt a csodát, mit egy gyermek jelent az áldást áldásnak s nem tehernek érző szülőknek. Ahogy rácsodálkozik az ember fia-leánya egy-egy meglepő megfogalmazására, szóeleményére, tiszta kis eszére, ahogy figyelheted a gyermek tiszta kis szíve minden rezdülését, keze mozdulását. értelmének nyiladozását, úgy látszik, velünk születő csalafintaságunk megannyi jelét!

Azt írja Lajos - s neki hinnünk érdemes -, kemény kedélybetegségből gyógyította ki a fia. Azt mondja: talán csak azért íródott e könyv, "...mert meg akartam tőle tanulni az élet szeretetét s az életörömet."

S ide akár mi is pontot tehetünk; mert Körömdi e napló-főkönyve ezt nyújtja valamennyiünknek - azon szerencsés keveseknek, kikhez eljutott a Megváltónak küldött távpapír.

Depresszió ellen való orvosság.

Lajos Csabán

- E csabai négy év szenvedései tettek íróvá - vallotta 1995. őszutóján Fészek-beli estjén.

Négy magyar esztendő telt Körömdi Békéscsabán, négy tanév a Vízműben (az Út-, Híd- és Vízműépítési Technikumban).

- Úgy éreztem magam ebben a csabai iskolában, mint kutya a kútban!

Eddigi írásaiban csak itt-ott lelmi valami Körös-parti emléknymot (például: szájtrombitás népzene a Ligeti Sörkert kapujában - a "Nyers hús" című beszélyében); azt mondja, regényt készül írni eme legújabbkori ISKOLA A HATÁRON-ról.

Jó kis (újabb) Csaba-kép készül, nem mondom.

- Műszaki iskolába küldtek, miközben humán érdeklődésű voltam.

Majdnem azzal kedveskedtem neki: szerencsénkre!

A négy évből - azt mondja - a diákszálló világa volt a legborzalmasabb. Az embertelenség a gyöngébbeket megnyomorítja, Lajost íróvá gyúrja.

Máig nehezen felejt! Hogy még a moziba menet sem lazíthattak: egyensapkával a fejükön, egyszerre lépve, ajkukon a rájuk kényszerített ocsmány mozgalmi (rosszabb esetben egyenesen szovjet) dallal vonultak végig a város utcáinak közepén (a kollégiumtól a Brigáddá - mára semmivé - vált Apollóba, a Szabadsággá előléptetett Csaba - ma Phaedra, vagy mi a rosseb - Mozgóba, meg vissza)...

E városban (mit tagadjam: honomban) máig olyan hírek kerengenek "Körömdi középiskolájáról", hogy a pest-budai vörös elit ide küldte nehezen nevelhető lurkóit megszelídíteni.

Szóval igazi janicsárképző volt!

Az sem vitás, hogy Lajost először akkor láthattam; (a képet - magamban - ma is könnyen elővarázsolhatom:) állok (becsöngetésre várva) a mozi előtt, ők pedig egyensapkájuk alól nótázva masíroznak s megérkeznek a villanyvilágításos setétben ugyanoda.

- Tíz év kitérőt okozott ez az iskola.

Mindmostanáig rémkép...; rémálom neki e négy év.

...Ha megírja, olyasvalaminek a rajzával fogja gazdagítani a magyar szépirodalmat, amit elkövetői a legszívesebben elfeledtetnének velünk.

A XIV. Lajos-könyv

"Tudósítás - kunságifi módra - (ezredvégünkön) hazánkról (hazánkból)." - írtam volt Körömdi "Robinson az árokparton" című kötetéről azt megelőzően, hogy kézbe vehettem volna.

Ezt, s mást is, de most maradjunk ennyiben. Épp eléggé főhetne a fejem, ha erről az egy szem (nyakatekert) mondatról kiderült volna, hogy nem egészen erről van szó.

Mert éppen hogy.

Tudósítás... annyiban, amennyiben a tudósítás - a közhiedelemmel, mi több, a szakma (szakmák!) balfogásával is szemben - nem pusztán hírlapi (ne adj Isten hírügynökségi tudósítói) munkácska lehet, hanem éppen hogy akár a legmagasabb rendű tollforgatói tevékenység, szépliteratúrai műfaj (az úgynevezett irodalmi riport) terméke is! E könyv írásaira ez a műfaji meghatározás a legtalálóbbr.

Kunságifi módra... Való - már megint -, Körmendi ezúttal is annak a kisvilágnak (a Nagykunságot is magába foglaló Nagy Magyar Alföldnek) az írójaként - dolgai kitergetőjeként (gyarmati nyomorúsága és épp annyi rettenetes szépsége, öröme fölmutatójaként) - áll elénk, amelyhez a legtöbb köze van annak a népnek, amely őt fölnevelte.

Ezredvégünkön..., tehát úgy a túl-a-Gulág korában. Lassan valóban magunk mögött hagyva a náci és a bolsi rémségekkel teli - amúgy többünknek (mi több, tán valamenyiünknek!) valóban eléggé feledhetetlen - "huszadik" századot, s lassacskán megszokva (?) azt, amibe belenőni kényszerít bennünket... a születő "huszonegyedik" század minden eddiginél nagyobb ígérete, Pénz Ófőméltósága Világbirodalma (kitől rövidesen bocsánatot kell kérned, ha letegezed).

Hazánkról (Hazánkból)..., s nem az alaszakai aranyászokról, nem a hátsó-indiai örömlányokról, nem a pampák fejjögulyásairól s más helyeken élő egyebekről rója, csak rója Lajos a rovandókat könyvtárnyi rovásfájára. Pedig - aki tudja, tudja, aki meg nem, hát nem - Körmendi Lajos (árvalányhajás íróársaihoz hasonlatosan) bármikor szívesen gépre ül s elröpül a világ bármely távoli tájára, hogy egy kicsikét szétnézzen (az Ottani Barbaricumokban)... Már ha valaki viszi. Mert röptetni - ma megint - nem azokat röptetik (azok, akik a repülőjegy árát megfizetik, meg amazok, kik a jegyet - nem föltétlen üzérként - kiosztják), akikből kinézni, képesek megoldozni egy szegény legény számára csak jutalomként elérhető világutazásért, hanem akik...

Ezt most hagyjuk. Körmendi Lajosnál maradva.

A könyv huszonhárom "tudósítása" ugyan egész Alföldünket eszébe juttatja az olvasónak, mi több, a nagyobbik Kunság is szépen szót kap, de mi tagadás, hangsúlyosan Karcagról olvashatni Körmendi 14. kötetében. Arról a városról s környékéről - városállamról, még pontosabban (mert hogy ősatyáink nagyon jól tudták, mit csinálnak!) az anyaváros körüli egy napi járőföldet átfogó járásról, járásnyi kapitányságról, hogy ne mondjuk székről (Kolbász-székről!) -, mely Körmendi , s a többi kunsági mindene .

A "Robinson..." afféle ember műve, amilyen a nép fia - volt, eredetileg, míg így meg nem pocskoltak bennünket - Eurázsia napkeleti felében, akinek az a szent hely a világ közepe, ahol talpra állította őt a Mindenható. S ahol meg kell kapaszkodnia.

...Maradok tisztelettel (a következő Lajos-beszélyig?)

Csaba élő írója

(Sarusi Mihállyal beszélget Körmendi Lajos)

A magyar irodalmi életben korzózik egy vagabund, járja a maga útját, s első kötetének megjelenése óta már kazalnyi beszélyt, regényt és egyéb könyvet írt: A csabai Szajrán (beszélyfüzér, 1981), Pázsit (elbeszélések, 1983), A kaporszakállú nádvágó (kisregény, 1985), Magyar Krisztus (regény, 1986), Fönn a Jeruzsálemhegyen (regény, 1987), Kisiratos helynevei (tanulmány, 1987), Árva ima (kisregények, 1989), Hanyattúszás (elbeszélések, 1990), Uगतoló (költemények, 1991), Kazal (regény, 1991), Kisiratos ragadványnevei (tanulmány, 1992), Vagabundkorzó I-III. (csavargókönyv, 1993), Eszterberke (regény, 1993), Decebál Gyulán (kisregény, 1995), Csaba Ferke (kisregény, 1997), Szökőélet (vallomás, 1997), Írni, Csabán (széptanulmány, 1998), Az Aranykapca álma (kisregé, 1999). Szerkesztette a Jász-kun-ságot, Békéscsabán a Keresztény Napot, miközben a viharsarki eseményekről tudósítja az MTI-t. Eddigi munkásságát több díjjal ismerték el: Darvas József-díj (1986), Füst Milán-jutalom (1987), Gáll István-díj (1989), Greve-díj (1994), Petőfi Sándor Sajtószabadság-díj (1995). Az idén, március 15-én pedig átvehette Sarusi Mihály a József Attila-díjat is. Ez adta beszélgetésünk apropóját.

- *"Bújjál ki te kurtucz betyár" - írod egyik versedben. Most vedd komolyan az önfelszólítást: ki ez a betyár Kurtucz Miska? Milyen ösöktől való, honnan jött, milyen élményeket hozott magával és milyeneket szerzett?*

- A SZÖKŐÉLET című vallomásomban félezer magyar oldalon igyekszem válaszolni erre a kérdésre s az a válaszom sem túl kielégítő. Teljes ez sem lesz, legföljebb rövidebb.

A "kurtucz betyár"-ral arra utalok, hogy az egyik mácsai ösöm valószínűleg Rákóczi szétzavart talpasainak egyikeként a Kurucz álnév mögé bújva igyekezett magát ebben az aradi faluban meghúzni s vált "más nemzetiségűvé s más vallásúvá" az 1700-as évek elején még magyar kálvinista, később elrománosodó faluban.

Öseim közt csak és kizárólag parasztokat találsz: a földért, a kenyérért, az életért bármire kész későbbi kigazdákat és napszámosokat, akiknek (mindamellet) egyaránt a legtöbbet jelentette a családhoz, a szülőföldhöz, a kereszténységhez és a magyarsághoz való kötődés. Mely "távoli múltban" a lehető legtermészetesebb volt a más fajtájú (más nemzetiségű, más vallású, vagy éppen máshonnan való) ember tisztelete.

Az az ötven év, amelyet együtt éltünk át, együtt igyekeztünk, ha egyáltalán lehetséges, emberhez mégiscsak méltó módon elviselni, túlélni, mindezek ellenkezőjére oktatót volna. Hogy gyűlöld, akinek náladnál többje van, jelentsd föl, aki másképp gondolja, vedd fölszabadító-számba a megszállódat, haverodnak a jó anyádra leánykorában rátörő szovjet-vöröskatonát, keresztapádnak a nagyatyád földjét elkommunizálót, tejtestvérednek az írásaidat megrostáló könyvvizsgáló "elvtársat és elvtársnét"...

Őszintén szólva nem volt könnyű! Az ESZTERBERKE egyik főhőse, a török hódítót nyakra-főre átverni igyekvő sarkadi-szalontai hajdú, Csavarga Miska állt előttem. A szegény ember "ahogy lehet" sok ezeréves példája.

- *Milyen belső motivációk hatására jutott el a fodrászsegéd Kurtucz Mihály az írósáig, a Sarusi Mihállyáig?*

- A tanulás- és a tudásvágy, a világ megismerésének, fölfedezésének a láza, meg persze a korán jött könyvszeretet, az írás, az irodalom tisztelete, majd szerelme tehetett ezt velem.

Mesélő kedvű '19-es, Rákosiékat szívből utáló magyar-szlovák vöröskatonaszoomszéd és "erdélyi menekült" édesapa, az aradi-csanádi iratosi pusztá legendáiról mindent

tudó (Kis Sarusi) nagymama, a magas irodalom szépségeire rávezető drága édesanya, parasztkántor, "tehát" verseket is faragó nagybácsi után az egész véletlenül Féja Géza szellemi irányításával működő csabai könyvtár megannyi kincse térített ebbe az irányba.

Előbb (földrajzi) fölfedezőnek, majd régésznek, utóbb filozófusnak készültem... női fodrászként. Hogy író lett belőlem? Ehhez biztosan hozzájárult az is, hogy hamar kiderült, szóbeli kifejező-készségem meg sem közelíti íráskészségemet. Hogy ma is jellemző rám: egy délelőtti kérdésre (ha olyanok a légköri viszonyok) esetleg csak másnap reggel jut eszembe a legmegfelelőbb válasz. Így aztán sem tudós tanárrá, sem pappá, sem politikussá nem válhattam... Hogy az Írás egyre jobban lenyűgözzön.

- Ha jól tudom, először verseket írtál. A lírával kapcsolatban azt írod, hogy "a költés: valóban táltos egy dolog". Így született az Uगतoló?

- Igen, a költés, úgy tapasztalom, valóban valamelyes révülés, a költemény a táltoséhoz hasonló (változó mélységű) révületbe esés eredménye. Persze csak az igazi versírás (Balassitól Adyéig, valamennyire a maiaké), mert a most divatos szövegelelősszerű versszövegek szerkesztése más ügy, ezekben a költészetnek nyoma sem marad.

Az UGATOLO költeményei kiszakadtak belőlem, elbeszéléseimet-regényeimet viszont tudatos előkészületek után 'költöttem'. Nem én találtam ki: a költői mű megalkotásában az ösztönösség sokkal nagyobb szerepet kap, mint elbeszélés, regény írásakor. Ha szerencséd van, versírás közben (akár a táltos önkívületbe esésekor) a legbensőbb tudatalattiból-tudatfölköttiből merítesz, ha pedig némi tehetséggel is megvert az Isten, ő vezeti a tollad.

Ha Balassit olvasol, Petőfit, Aranyt, József Attilát, Illyést, mi más jutna eszedbe?... A fűrészporgyáros (és "kakakeverő") "posztmodernéknél" ez a veszély nem fenyeget.

- A Szökőélet című könyvedben közölsz egy amolyan szellemi világfát. Esetleg hatásokra is utalsz ezzel?

- Világfámra azok kerültek föl, akiknek az írásai megfogtak, magukkal ragadtak s ezzel nyilván valamennyire hatottak is rám! De akiktől a legtöbbet tanultam, illetve akiknek a módszereit valamennyire követem (leszámítva a népköltést, amelyet életfám csúcsára helyeztem), elrejtve, nem a fa tetején kaptak helyet - aszerint, kit hova sorolok a teljesítménye alapján. Hogy csak a legfontosabb "írói osztályfőnökeimre" utaljak: Cela, Babel, Andric, Móricz. És hát, bármily kellemetlen (mert ezzel túl nagyot mondok), egy bizonyos Homérosz nevű úr.

- Prózairóként ismernek: "fölkapott a mese táltoslova s úgy magával ragadt, hogy máig a hátán nyargalok" - írod. Mesélni jó? Lehet mesélni még ma is?

- Mást sem érdemes, mint mesélni! Anélkül az egész semmit sem ér, gondolom. Meg azt, hogy: e nélkül elbeszélő-művészet sincsen.

Ha ma valaki még történeteket ad elő, azt mondják a szakértők, "anekdotizál". Tehát múlt századi (meg nyilván árvalányhajás, ne adj Isten sovíniszta). Mintha századvégünk legnagyobb elbeszélő-irodalma, a dél-amerikai alapja nem a mese lenne! Melynek előadása, nyelve, szerkesztési módszere, szemlélete áll össze - mindig másképp - egy-egy (igazán nagy) író művészetévé.

Vagy, már elnézést kérek, de Hrabal mese nélkül elképzelhető? Persze, a nyelve, különleges szemlélete teszi azzá, ami, de mintha e prágai történetek még történetek lennének! Amelyeket hallgatni is, olvasni is: igazi élvezet.

Anélkül az egész, az én számomra, magánügy. Amelyből persze adott esetben (főleg mifelénk) elég jól meg lehet élni.

- *Kinek írnak ma az írók? Kinek írsz te?*

- Azoknak írnék, akik szeretik azokat a könyveket, amelyekből a világról valami újat, igazat, izgalmasat, fontosat tudhatnak meg. Mert engem is csak az a történet izgat, amely valami számomra is ismeretlen világ titkaiba avat be... a történethez leginkább illő nyelv, meseszöveg segítségével.

Azt kérdezheted, hol vannak ezek az olvasók?' Mert az én könyveim is alig fogynak.

Akiknek írok, azoknak nincs pénzük könyvet vásárolni. Az a "réteg", amelyből kikerülnek, elég széles: havi (fejenkénti, azaz családtagonkénti) tiszta harmincezer alatti jövedelemből él a csonka-országai társadalom 90 százaléka. Ebből a pénzből pedig kenyérré, gázra még úgy-ahogy futja, ruhára már alig, könyvre meg csak kivételesen. Sajnos latin-amerikanizálódó közép-európai társadalmunkban így természetes.

- *Mint a középnemzedékből oly sokan, a Mozgó Világnál indultál, itt jelent meg A kutyakántor című kisregényed. Műhelynek érezted a hetvenes évek végének, a nyolcvanas évek elejének ezt a folyóiratát?*

- Annyira igen, amennyire hölgyfodrászként a csabai Andrássy úti üzletet, értelmiségi-jelöltként a debreceni kollégiumot, könyvtárosként a Kis-Körös parti könyvesházat, újságíróként a veszprémi Naplót! Ez volt akkor az egyetlen irodalmi szerkesztőség, amelyben nem (kedves, vagy éppen kiutálni való) vendégként, hanem közülük valóként, valóban munkatársként fogadtak. Alexa Károly és társasága, épp úgy, mint a lap, igen sokat jelentett nekem! Végre egy hely, ahol otthon érezhette magát abban a furcsa, némi rothadás- és puszkaporszagot már árasztó korszakban a hozzánk hasonló író-szegénylegény. Egy közösség, melyben helyem lehet: végre egy szabad csapat, mely nem egyszemélyes.

Megmondom őszintén, valójában igen meglepő volt. Annál inkább, hogy (épp 20 esztendeje) ők indítottak el a pályán, egész véletlenül a máig legjobb kisregényemmel.

Valamennyire otthon, később, még Juhász Ferenc Új Írásánál, Hatvani Dániel Napórájánál, és közös ismerősünk Jászkunságánál éreztem magam.

- *"Elbeszéléssel nem bajlódtam, azonnal kisregény írásába fogtam", írod. Jó néhány kisregényt írtál, ezek jó része azonban évtizedes késéssel jelent meg, Az Aranykapca álma például az idejű könyvhétre. Miért?*

- A '70-es években öt kisregényt írtam, 1975-ből való, amely közülük most utolsóként megjelent. A késés (késleltetés, elhallgatás?) tehát majdnem negyedszázados. Ha megmondom őszintén, hogy Az Aranykapca álmát - "és bandáját", tehát a többi kisregémet is - megírásakor mint jobboldali szörnyszüleményt utasította vissza ugyanaz a szakértő-gárda, amely most baloldali sületlenségnek fogná föl, ha egyáltalán a kezébe kerülne (nagyon vigyáz arra, hogy ez ne következzen be), majdnem mindent elárulok. Mert ezekben a körökben ma is jobboldali, meg baloldali írókról s irodalomról beszélnek. Honnan tudnák szegények, hogy (föltehetőleg nem véletlenül) kedvenceim közül kettő, Cela és Hemingway a spanyol polgárháborúban egymás ellen harcolt; hogy mifelénk másképp mérik az írást.

Magyarán: esztétikai és politikai oka egyaránt volt korábbi teljes elutasításomnak. Akkori "népi avantgárd" modorom éppen annyira utálatos lehetett, mint mai hol naturalista, hol ponyvahangulatú, hol dokumentarista, hol meg valamiféle akármicsoda "realizmusom" együgyűnazon művészeti szakirodalomnak.

- *A csabai Szajján című könyveddel indulásod megkésett volt ugyan, de sikeres. Hogy fogadta "íróvá avatásodat" a környezeted, a város?*

- A kocsmabeli tót ivócimborák magukhoz öleltek, végre valaki komolyan veszi, mi több, szereti őket! Egy soromat nem olvasták, de írtak e könyvemről annyit, hogy a leglényege hozzájuk is eljusson. Hogy azonosultam velük. A komcsik a fogukat szívták, a reformszocialisták együtt örültek velem, a magyar és a szlovák sovinszta káromkodott; a népiek egy része tovább gyanakodott, a "posztmodern"-re készülődő pestbulai svihákság (ahogy utóbb hallom) csak fanyalgott, elutasítása teljes lehetett.

Akkoriban volt, hogy így mutattak be: "Egy élő író?" Többek bosszúságára élő író lettem. Remélem, maradok - az ő bosszantásukra is - még jó darabig.

- *Írói módszered szerint egy-egy kiválasztott témában levéltári kutatásokat folytatsz, helyszíni gyűjtéseket végzel, búvárlod az irodalomtörténetet, a néprajzot, a történelmet, a nyelvtörténetet... Ezzel az a célod, hogy megalapozz egy-egy megírandó könyvet, esetleg tudományos mű létrehozása, mint például két nyelvészeti munkád esetében?*

- Ha egy történet (a délvidéki magyar huszitáké, Áchimé, a csanádi-aradi parasztságé, a román kommün ellen lázadó székely fiúké, a pufajkasok elől évekre kazalba temetkező forradalmaré, a török hódoltság paraszthőseié, meg a többi) megfog és megírására késztesz, a lehető legteljesebb kutatásba kezdek. Hogy a hőseim mintájául választott emberek életét, nyelvét, gondolkodását, szokásait, minden rezdülésüket értve alakítsam aztán már teljesen szabadon... a magam írói történetét és nyelvét, amely rendre más, mint az eredeti.

E módszer kialakulásához talán az is hozzájárult, hogy mi "veszett el bennem." Mert, bár van nyelvészeti, néprajzi, irodalomtörténeti s honismereti dolgozatom (adja a Jóisten, hogy egyszer kötetbe álljon kisiratosi írói falurajzom!), tudóssá már nem válhatok. Földrajzi fölfedezés helyett pedig ott a Vagabundkorzómat megalapozó csavargás a földrészekén átívelő magyar világban.

- *Életművedben kiemelkedő jelentősége van a nyelvnek. Prózáid hol a husziták, hol a székelyek, hol a csabai tótok nyelvén szólnak meg - többek között. Mi mindent bízol a nyelvre?*

- Mindent; meg a meseszövére, a történet, a beszély szerkezetére.

Elég hamar megtanultam, hogy valamennyi művészetnek a maga nyelvén kell megszólalnia, a saját lehetőségeiből kell merítenie. Lehet keverni, de minek... a rózsát a tulipánnal, pláne nem kecskét a havasi gyopárral. Az írásé mi más lehet, mint az írott és beszélt, egyrészt érthető, másrészt mégiscsak eredeti rendbe szerkeszthető nyelv.

Hogy ez mennyire nem ilyen egyszerű, illetve nem egyértelmű, bizonyoság rá, hogy akad (tegnapelőtti, magát vadonatújnak beállító) irodalmi irány, amelynek egyik művelője, mondjuk, az emberi beszéd, nyelv, írás helyett az üstdob hangzásvilágából merít, és csak püföli, veri, kalapálja (a közönséghez tartozó egyedek dobhártyájára fittyet hányva) a karóval a biciklikerekre feszített bőrt. S közben arra tart igényt, hogy közbevetett indiánordításaival egyetemben mutatványát szépirodalmi remekműként értékeljük és értelmezzük.

"Mindenképpen másság kell!"-világunkban bizonyára ósdi dolognak tetszik, amire vállalkoztam: minél jobban megismerni azt a nyelvet, amelyből építkezik (néhány ezer esztendeje) az embernek nevezett valami (egyések szerint állat, mások szerint is majomleszármazott) által létrehozott csoda, az irodalom. Mondom, nem kőkockákból, mint a piramisépítész, s nem is ebihalfejekből, mint a hülyegyerek.

És természetesen a leggazdagabb nyelvi rétegekhez fordultam: a tájnyelvek és a régi magyar nyelv teljességéhez. Mindig aszerint, mire van szükség, mit kíván az írás. S van-e nagyobb öröm, mint amikor magyar ember létedre a szomszéd a maga más anyanyelvén szólít meg, mert azt hiszi, a fajtájáról szólva a fajtájából való író vagy. Vagy amikor a tudós, végigolvasva a valamelyik mai tájnyelvünk, avagy az évszázadokkal korábbi magyar nyelv elemeit használó munkádban egy szem hibát nem talál! Amikor a csudaszép szögedi nyelvet beszélő aradi unokatestvér észreveszi, hogy egy mondatot tőle kölcsönöztem!

Emiatt lehet, hogy ha valaki kijavít, megköszönöm. Mert akkor legközelebb még pontosabb lehetek.

Pontosság, teljesség; szép álom, nem?

- Bebizonyítottad, hogy még most is lehet nagyregényt írni. A Magyar Krisztus hét nemzedék életét jeleníti meg. A hatalmas vállalkozás sikert aratott. Nem érzed úgy, hogy ekkor kellett volna neked itélni a József Attila-díjat, amit csak az idén, csaknem másfél évtized múlva kaptál meg?

- Nem, mert azt is hamar megtanultam: a valamirevaló (a közéleti és irodalmi kurzusokra rá sem hederítő) írást ritkán fogadja osztatlan elismerés. Hogy ne mondjam, mielőtt nekiláttam, a Szabad Nép Népszabadság-folyamának adott számában egy nagymenő ifjú irodalmár arról értekezett, miért lehetetlen ma (akkor, 1970-valahányban) nagyregényt írni, miért követhetetlen Móricz. Meglehet, bosszankodásom végeredménye aradi-csanádi parasztrehányem. Gondolod, véletlen, ha ma ugyanezen poszt-ilyen-amolyan akárki szakkönyvet írva, szerkesztve, kiadva, pénzelve megfélelkezik azokról a művekről, amelyek eleven cáfolatai balítéleteinek? Mondjuk Balázs József, Gion Nándor regényeit értéküknek megfelelő helyre tette az irodalomtörténet? Hol vannak hozzájuk képest azok a divatfigurák, akik valóban teljes életművükkel igazolják a nagyregény-írás lehetetlenségét?

Persze az irodalmi élet gyakran meglehetősen kontár hangadói tehetnek a legkevésbé a Magyar Krisztus megszületéséről. Amikor a Budai Várban az Országos Levéltár kutatótermében kerestem a kétszáz évvel ezelőtti aradi, csanádi parasztlelet adatait, egy kötelezően kitöltendő kérdőív egyik sora az iránt érdeklődött, ki bízott meg e munkával. Némi fejtörés után, gyávaságomat leküzdve a színtiszta igazat róttam a papírosra: Kisiratos népe. Mert ezt éreztem, valami (valaki?) ezt súgta, minden ebbe az irányba mutatott: családom falujának, apám valamennyi testvérének és fölmenőjének tartozom ezzel a regénnyel! Hogy az emberemlékezet óta nemzedékről nemzedékre megnyomorított, ám újra és újra talpra állni igyekvő aradi-csanádi magyar parasztvilág (a regénybeli Nagyfalú sorsa) ér annyit, mint például Andrić Visegradja.

Iratoson többen szívják a fogukat, van aki azt ígérte, hogy kiveri a fogam. Mert (nem egészen véletlenül) magukra vették a dolgot. Pedig a regénybeli Nagyfalú nem Kisiratos! Hogy onnan való a történetek s alakok jó része, az igaz, de semmi sem azonos azzal, ami az ötletet adta. Mert hogy munkám nem fénykép, a nyersanyaggal (lehetőség szerint) teljesen szabadon bántam. "A nép" viszont, mely, úgy éreztem, megrendelte tőlem, hogy magára ismert, nem föltétlenül örült. Hisz lelepleztem!

Ez máig bánt. Mert közben megtapasztaltam: csak azért volt olyan őszinte hozzám ez a nép, mert azt hitte, nekem mesélve, nekem vallva, panaszait fülembe suttogva, előttem "öbölyögvé"... magamagának tárulkozik ki! Egyik nénémnek, bátyámnak, sógornak, komának, szomszédnak eszébe nem jutott volna, hogy mindaz, amit elárul magáról, fajtájáról, világáról, egyszer őt "beáruló", "leleplező" könyvben kerül az idegenek (a falu határán túli világ) elé.

Azóta nehezebb a dolgom. Ha (édes testvérem Aradban-Csanádban) előttem mesébe fog, "igaz történetbe" kerekítené, mit tett vele ez a szép új világ, szavát feledi, egyiket másikba öti, ha észbe kap, hogy én is ott vagyok.

Emiatt még igaz lesz, hogy megismételhetetlen, mi több, folytathatatlan. A két évszázadot átfogó, nyolc fejezetre tervezett regény utolsó részét az új évezred elején kellene megírnom. Gyűjtök, gyűjtögetek hozzá; s majd meglátjuk.

Az viszont, hogy mikor milyen díjat kap az ember... S mikor milyet nem?? Köszönök minden jó szót; nem vitás, a sok értetlenkedés után jólesik minden értő szó.

Értő és jó... Látod, ebből van kevés, ebből lehetne több!

- Prózátat nevezték már expresszívnek, népi avantgárdnak is. Bármilyen címkével illessük, egy biztos: egész nemzedékben az egyik legkarakteresebb hang a tied, egy sajátos közösségi beszédmódot alakítottál ki.

- Domokos Mátyás emleget istenkísértést a MAGYAR KRISZTUS kapcsán. Valóban, majd nem az, hogy írásaim jó részében "maga a nép" szól. Nem magam okoskodom, nem is hőseim jönnek rá valamire, a közösség áll az olvasó elé s csak mondja, nyöszörgi, panaszolja és dicsekszi, siratja s neveti... a saját sorsát.

Mestereim, Cela (a "Méhkas"-óval) és Andric ("Híd a Drinán"-jóval) meg a többiek - is magyarázatot adhatnak, hogy jutottam ehhez a "beszédmóddhoz". De legalább ennyire befolyásolt az a helyzet, amely arra volt jellemző s jellemző ma is, ahogy "hallgatom népem"... Mesélöm (a Fekete-Körös völgyében, Nemesmiliticsen, Raguzában, Léván, Almádiban, New Yorkban, Huszton, bármerre a Magyar Világban?) csak mondja, én meg... igyekszem jól megjegyezni! Minden szavát; minden jellegzetes fordulátát; a legapróbb igazságot; a legförtelmesebb hazugságot, mely őt s népét sújtja. Hogy minél pontosabban visszaadhassam.

- Milyen szerepe van az indulatnak könyveid írásakor?

- Épp elég. Mert a dolog mindig valahogy így kezdődik: megtetszik egy történet, beleszeretek valakinek az igazságába, fölráz egy valamikor valakin megesett igazságtalanság, lángra lobbant egy elfeledett szabadságharc, lenyűgöz valami eddig ismeretlen szépség...

Ha indulaton ezt érted. Mert amúgy a dühből csak hírlapírói munkára futja, ettől pedig, hál' Isten, eddig többnyire megmenekültem. Mondjuk azért is, mert míg az ember, könyvet írván, dolga végére ér, akkor is lehiggad, ha elsőre azért ragadott tollat, hogy lekapja ezt, vagy azt a címeres gazembert a tíz körméről.

- Prózáid egyik fontos motívuma a vita, hol önmagaddal, de inkább másokkal. Ez sajátos feszültséget ad írásaidnak.

- Az élet alaphelyzete miatt lehet annyi szópárbaj, veszekedés-viaskodás, szóváltás, összecsapás, szerencsére javarészen csak szóbeli kard-ki-kard, vagy éppen jobbra-balra vagdosó "szócséplés" az írásaimban. Ellentétes érdekű népek fiai, különböző hitelveket valló felekezetek hívei, nők s férfiak, haszonkeresők és értékelvűek, ifjak s vének, jók, rosszak, rútak és szépek, egyenesek és görbék, sárgák és feketék, megveszekedett gyilkosok és örök áldozati bárányok, szóval a legkülönfélébb, csak némi jóindulattal és erőfeszítéssel összehangolható mineműségek kényszerülnek Földünkön - Nagyfalunkban, Csabán, Essegvártn, vagy Bergengóciában - együtt élni.

Ha pedig így van, mit tehet a magamfajta krónikás? Pláne ha maga is (néha túlzottan is) behelyezkedik valamelyik ilyen vagy amolyan alak lelkivilágába. A végén persze úgy

tűnhet: Sarusi, mint az egyszeri első világháborús baka, akkor is lő, amikor már tölteni is elfelejt.

- *Afféle modern garabonciásként becsavarogtad a fél világot. Ebből lett a Vagabundkorzó, amit egy helyen csavargóregének nevezel. Ebből a regéből három kötet már megjelent, de azóta újabbak íródtak. Hány kötet lesz még?*

- A negyedik, az ötödik és a hatodik kötet kész, megpályáztuk a kiadásukat. A befejező könyvnek gondolt hetedik pedig, ha úgy sikerül, ahogy elterveztem, valamikor életem alkonyán, az utolsó nagy csavargás és zarándoklat után láthat napvilágot. Ha egyáltalán megérem, ha lesz erőm és időm befejezni. Mert az utolsó vagabundkorzó-kötetbe már csak az kerülhet, ami nagyon fontos az eddigiekből kimaradt: esetleges ausztráliai, latin-amerikai, szentföldi, adná Isten távol-keleti, kizárt, hogy antarktiszi, talán némi további honi, "Kárpát-medence eurorégió"-s, magyarán nagymagyarországi magyarságkutató portyám leírása.

Azt gondolhatod, nagyot markolok, de hát az eddigi bóklászásaimhoz is tenger pénz kellett volna, mégis mindig olcsón megúsztam. Hol a főiskola, hol az írószövetség, vagy épp a szerkesztőségem küldött (engedett az ő kontójára) a világ négy sarka közül valamelyikbe. Ha meg eszükbe nem jutottam volna (rajtuk kívül a többieknek sem), kiálltam az országútra kocsit állítani, fölültem a vonatra, amely valahol csak megállt, ahol ha más nem, egy jó szagú szénakazal már várt... A lovas kocsin utazásnál, meg a kutyagolásnál jobbat tudsz-e?... Kár, hogy néha a zsandár nem értette, mit keres az ő drága szülőföldjén ez a "csángó Mihi"??

Van, aki legjobb munkámnak tartja e könyvfolyamot; ha őszinte vagyok, bevallom, szerintem sem akármilyen írás a VAGABUNDKORZÓ. Hol börtönnapló, hol riport, hol útleírás, hol zarándokkönyv, hol csavargóének, hol elbeszélő költemény; mindig maga a változó világ (s változó magam).

- *A Hanyattúszásról írod: "az ember előre felé halad, ám közben a szemét nem tudja levenni a múlttól, elhagyott szülőföldről, elszakított és tönkrevért otthonról. Mindarról, amit magunk mögött hagytunk". Ha így az ezredforduló táján visszanezel, milyennek látod a kort, amelyben éltél, éltünk, s mit szándékozol még feltétlenül megírni ebből?*

- A bihari rokonaim által Hattyúúszásnak értett HANYATTÚSZÁS írásai abból az addig semmiféle honi szak- és szépirodalmi műben nem szereplő, elhallgatott, letagadott "igaz történet"-műfajból merítenek, amelyekben népünk (legalábbis a maga körében) világháborúról, megszállásról, kolhozosításról, lágerről vall. Az elhallgatók persze hogy hallgatnak (mint a sír, valamint a csuka) e rettenetes bűnökről.

A hátúszással azért vigyázni kell! Valamikori úszópalántaként s mai gyakorló (heti egy-kétszeri uszodai és körösi) hanyatt úszóként jól tudom: ha háttal előre haladva néha nem nézel a célba vett medencevég, illetve a túlsó part felé, összeütközöl valakivel, ráúszol a kötélre vagy egy vízi biciklire, a végén pedig alaposan bevered a kezéd. Élni sem nagyon lehet úgy, hogy csakis a múlttal foglalkozol; de biztos, hogy nehezebb úgy élni, úgy előrehaladni, hogy nem tudod, honnan, milyen körülmények közül, milyen alapról indulsz. A bármiféle önkényuralmak legfőbb törekvése, hogy a múltból csak arról tudj, ami a hatalmukat igazolja.

Az (igen jellemző módon a Balkánon) utolsókat rúgó huszadik század sokunknak a fürtelem évszázada volt, az Osztályt, a Fajt és a Pénzt az oltárra emelő aljanépség eluralkodásának kora. S nekünk mindezek ellenére kellett s valamennyire lehetett is boldogulnunk! Mert e rettenetes (mellesleg a magyarságot miszlikbe aprító) század egyik tanulsága - van-e ennél régiebb s igazabb mese? -, hogy nincs olyan mély bugyor, melyből ne emelhetné ki az embert a hit, hogy mégis érdemes élni.

Erről lesz még néhány szavam, ha a Sors kegyes lesz hozzám. Erről fog szólni most készülő könyvem is, amely a Fekete-Körös-völgy magyarságának e századi élethalálharcát szeretné fölmutatni.

- Lehet még történelmi regényt írni, bizonyítottad az Eszterberkével. Még mindig izgat a történelem, s ha igen, melyik korszak?

- Az ESZTERBERKÉt azért írtam, mert a szovjet hódoltságban élő alattvalóként, főlzabadulást alig remélve magával ragadott a török hódítással hol erővel, hol ésszel szembeszálló, a közelmúltig mondákban fölemlegetett békési-bihari népi hősök helytállása. Példát mutatnak ők mindmáig a magyarságnak. Hogy ne feledkezzünk meg róluk, számos okot ad rá szemünk előtt születő huszonegyedik századunk, amely, nem akarok vészmadár lenni, de ígér némi kellemetlenséget a hozzánk hasonló (nem százmillió) népeknek.

Ha lenne rá időm, a teljes (tízezer éves?) magyar múltat végigpásztáznám. Ez azonban lehetetlenség, úgyhogy maradok "Zaránd"-nál, "Csöbörcsök"-nél, "Iratos"-nál.

- Rózsa Sándor is egy kazal mélyén lapult az 1848-49-es szabadságharc leverése után, akárcsak Kazal című regényed hőse. Vannak még ilyen megíratlan "kazalaink"?

- Ilyen "kazal-rengeteg" az orrunk előtt születik a történelmi Dél-Magyarországon, Délvidéken, s van némi "kazal-veszély" a Kárpátok alatt mindenütt, úgyhogy nemcsak a távoli meg a közeli múlt, a jelen is termi, s ahogy elnézem, teremni fogja, sajnos, ki tudja meddig a jövő is. Ameddig él e nép?

A megnyomorítottakért szót emelő akárcsak épp elégszer várt "kazal", hova bújt volna 1957 rémuralma elől 1956 embere? Ki-ki a maga kazalába. S vajon nem valamiféle "szellemi kazal" vár-e mindenkire, akinek nem tetszik, hogy míg az elmúlt majd' fél évszázadban a Párt döntötte el, mi igaz, mely újságcikk és könyv jelenhet meg, egyáltalán mi történt s mi nem, ma ugyanezt Pénz őfőméltósága, Mammon őcsászársága, Lóvé-Isten őmagassága tegye?

- Nem érzed úgy, hogy vidéki íróként - képletesen szólva - te is egy "kazal" mélyén élsz, távol az irodalmi élettől, a különféle csoportoktól, eseményektől?

- Nem veszed melldöngetésnek, hisz te is vidéki író vagy: igen jól érzem magam "távol az irodalmi élettől, a különféle csoportoktól, eseményektől", hisz efféle környezetben születtek (mondjuk) Madách és Tolsztoj művei is. Úgyhogy nem ezen múlik, sokkal inkább a tehetségünkön. Meg persze azon a tágabb környezeten, amelynek kell, vagy nem kell a munkánk.

Az a kazal, amelybe bújtam (bocsánat, ha túl nagyot mondok): az a nép, amelynek tizenötmilliójából tizenhárommillió a mienkéhez hasonló körülmények közt próbál életben maradni. Földalattiból lett metró, egy szomszéd nép Duna-hídjainkra aggatott zászlai, Királyi Vár-talanítás, Budapesti Világkiállítás-leállítás nélkül, kényszerűségből elsősorban a maga sáros kisvilágába kapaszkodva.

- *Egy időben, 1989-91-ig, szerkesztetted a Jászkunság című folyóiratot. Nem kéne egy folyóirat? Egy csapat? Egy műhely?*

- Közös ismerősünk, K. L. főszerkesztőségekor a szolnoki irodalmi lap segédszerkesztőjeként igyekeztem abban közreműködni, hogy igazi folyóirat szülessen a Tisza-parton. Debreceni főiskolásként a Kelet '67 szerkesztésében segédkeztem, igazi szerkesztője pedig csak a csabai Keresztény Napnak lehettem. A fél évszázad után az ország első megyei keresztény havi lapjaként megszülető folyóirat körül egy pillanat alatt igazi műhely alakult ki. Egy évet éltünk, talán azért csak ennyit, mert túl komolyan vettük a lap felekezeti-fölöttiségét.

Hogyne kellene egy lap, egy műhely! Valahol elkotyogtam: hadnyi egyszemélyes szabad csapat vezrik Pozsonytól Kézdivásárhelyig. De hát ha az igen jól szervezett, kőkemény hadrendben álló ellentábor arra tanít (nem eredmény nélkül) bennünket, hogy a szekértáborba állás maga a bűn!

- *Milyennek látod a magyarság jövőjét, s mit tehet megmaradásunkért, jobbulásunkért az irodalom?*

- Nemrég valaki azt mondta (azok közül a politikusok közül valaki, akiknek szurkolok), hogy a 20. század a magyarság sikertörténete. Mert ennyire bízunk népünk boldogulásában, hogy annyi megpróbáltatás ellenére talpon vagyunk, a nyugati közösség tagjaként van jövőnk.

Hogyne, nagyon bízom a magyarságban! Ahogy (mellesleg) reménykedem abban is, hogy hozzánk hasonlóan ép, egészséges nemzet marad a szlovák, a ruszin, a román, a horvát, a szlovén, a német, s hogy ép elméjüket visszanyerik szerb testvéreink. De hogy Trianon, a két világ- és országégés, a többszöri megszállás, forradalmaink vérbe fojtása, Kun Béla, Szálasi Ferenc, Rákosi Mátyás és Kádár János Magyarországa mit tett velünk, arról azért (fékevesztett örömeinkben, hogy végük, béke poraikra!) kár megfeledkezni.

A földön nem négykézláb járva, nem is a föld felett röpködve, az áldott anyaföldet két lábbal tapodva, a mennyet két kézzel tapogatva, ezerszer leteperve, de hitünket megőrizve csak arra gondolhatok: meg kell maradnunk. Hogy az emberiség e drága (magyar) csapata a maga nyelvén, a maga tapasztalatainak átadásával, a maga kincseivel, értékeinek fölmutatásával, egyszerre keleti s nyugati hagyományainak megújításával, az egyetemesbe illesztésével (ahogy, a maga módján, minden más nép is) egyedülálló feladatra képes.

Föladni? Soha.

Az igazi irodalom erre tanít. A többi...? Engem legalábbis nem érdekel.

Kúrlapok Lajzsannak (S. M.-től)

Megkapta őket; egyiket, másikat.
Hol innen, hol amonnan.

Egyik fordólevél

`Egymaga volt az ellenzék vagy tizenöt éven át (Karcagon s Berekben)! Most meg néha kenyérré alig futja. Ő csinált belőlük nagyfiút, ma észre sem veszik. Ha nem kap állást, szembefordulunk velük' - békétlenkedik egy nagykun hazafi bele a Szent Mihály hete előtti (karcagberki) éccakai légbe.

'Nélküle (nélkülünk!) sose nyernek!'

Hja, az új nemzedék. `Demokraták.' Lajos akkor mi volt? Ma micsoda?

Körmendi, hogy ne is mondjam.

`Puha vagy, Láza!' - zúgott a Keres-marti lelátó, ha valaki (mégis) elhúzott az amúgy kőszikla hátvéd Jani mellett. Mire föl - általában - Láza működése nyomán a csabjanszki Előre-pályán pályára lépő ellenfél fél csapatát a gyűrő, a sportorvos, vagy épp a mentő, volt, hogy a baleseti sebész vehette kezelésbe.

Nem mondom.

Új költői míve, az `Időköltemények' az időköltészet oly (pár soros) remekeivel tele, melyek a Frank-gázló vize martján - Majna, hallja, Majna! - is helytállana. Ha lenne, aki bevezeti. (Mint ő egykoron; ezt most hagyjuk.)

S már jön a következő Körmendi: `Körmendi-az-árokparton!'

- Papsajtevéstől hangos, játékkal és libapotyadékkal, meséssel s álmokkal (nagy néha tankkal) áldott - valahai – nagycsabaalvégi (bérgépkocsit havonta ha, lovas fogatot napjában ötször-tizenhatszor, kerékpárt annál sűrűbben látó) uccánk hangulatát idézi karczagi-nagykúnsági egy komám, Körmendi Lajos 14. (!) könyvcíme.

- Arról nem is beszélve, hogy Robinson... (A Crusoe.)

- Ez most Körmendi, vagy valamely más alföldi szerencsefi robinzonádja lesz...

árokpartunkon elregélve?

- Elválík.

- (`Tessenek kézbe venni!')

- XIV. Lajos-könyv.

`Robinson az árokparton.'

- Tudósítás (kúnságifi) módra, ezredvégünkön hazánkról (...hazánkból).

- A hazától egy lépést sem tágítva.

- Midőn papsajtot sem égen, sem földön nem lelsz agyonvegyszerezett Nagy-

Alföldünkön.

- Kárpátia Magyar-szigetére vetve.

Ellenben míg K.M. , ki a minap Kádárt fölmentő áldrámával szórakoztatta nézőközönségét, e minap előtt pedig - pontban a fél évszázados önkényt váltó első demokrata kormány idején - azzal igyekezett üdvözülni, hogy kimondta az ellenkező őszintét (valahogy így: - Jobban gyűlöllek benneteket, mit ti engemet!), 1999-ben megkapja a Körmendiék által hatalomra juttatott kormány NagyDrámaDíját. Mondom, addig Lajosnak... Nem hogy díja, kenyere is alig.

Kendnek megsúgom, Mátyás, vagy Mihály, ha igaz.

Hahó.

(Azazhogy:)

`Ezek, ellenzékiek?! Akkor, amikor az ég dörgött? A hetvenes, nyolcvanas években?? Csakis a demokratikus ellenzék! Mert a nemzeti vonal Aczélékhöz dörgölődött! Ezek köhögnek?' - nyög kettőt azon hölgy, ki midőn Lajosunkat egyszerre két (fél) lábbal rúgták ki a megyei pártlaptól (mondottuk volt, mást se égen, se földön nem lelt az ember egy megszállt vármegyében), egyebek közt azért, mert Berekfürdön - nem úgy, mint 1999-ben, amikor a község fogadja az írótabort! - 1977-ben a saját kontójára tette ugyanezt: fogadta egy kis magán-írótaborozásra a tollforgatók keményebb csapatát. Mondom, mindeközben elébbi '99-es hazudozónk az egyik pest-budai népfrentlaponál nyelte - s nyilván nyelné ma is, ha közben mást nem gondol - a biztos éhkoppot. Hogy NEKI ma is meglegyen a havi kétháromszáz (ezer) fiksze. Ellenben EMENNEK.

`Soviniszták!', `nacionalisták!', akar kommandante Ernestó Gerő 1956. október 23-án este a rádióban.

Lajos, Lajos.

Ha tudta volna, sem tesz másként.

Ezt a könyvét is elhallgatja majd a testvéri műítészeti szakirodalom, hisz dicshimnuszt kell szerkesztenie valamely épp időszerű álírói mű-mívről.

Másik fordólevél

*Lajzsán lő, gól!
(Sarusi-alkalmi Körmendinek.)
Alkalmi sorok Körmendi Lajosnak.
... Lajosról.
(Kishunniából Nagykúnságba.)
- Sat. -*

Tokaji fürdőlevél almádifürdői igazítással Kun-Berekbe.

Kerkaszomori körösztfiunk mit nem tett: nem belőtte a labdát az ánglusok világbajnok (világbajnok nagybritek) – manchesteri mindenfélék - hálójába?!

- Ki hitte vóna!

Kerkaszomoriak a világpiacon!

- Mit ne.

... nem képzelnek.

Amikor a Piac – az a jó zsíros, hogy ne mondjam Píz-Isten-hitű – erre föl nem készült.

Akár Tokaj írótaborában hallhatod (egynémely őszintén szólótól, akiről persze hogy hallgat a napisajtó, miegyéb, s a mellébeszélőktől is, kikről annál többet beszél a közvetítő) Kr. 2002. évében Kisasszony havának derekán. Hogyne érné efféle dolog váratlanul a Píz-Istennek áldozó – a kizárólag csak az azonnali hasznocskát hozó, holnap eldobható munkácskákat rendelő, kiadó, futtató, egekbe emelő – világirodalmi ügynökség fölajtóit is! Már ha illetén dolog véletlen is megeshetne Kárpátok alatti emberrel ... a kerkaszomori (mi több, zalai) - labdarúgó - fiúkról most nem beszélve.

Elbeszélő Körmendi költő vitéz urunk (Nagykun székváros Kossuth tere, akárha március tizenötödike lenne, első emelet a lépcsőházból fölfelé haladva balra) működését is olybá vehetnők! Telefax a Megváltónak című főkönyvéről nem hallani az Irodalmi Tözsdepalotában – fia alkusz, ügynök, üzér, miegyéb szépliteratúrából megélni igyekvő jóféle nem tud róla -, miközben a könyv olvasói rajonganak e munkáért, odáig vannak a szerzőért, hogy ne mondjam. Az a pár száz, akihez eljutott a kötet – a mindenféle könyvterjesztői lehetőségek elkerülésével, ugyanis Írónk, kit Isten éltesen e szent napon, meg tovább, szánt szándékkal-é, avagy belenyugodva az elfogadhatatlanba, rábízta könyvét a jó szerencsére s egy szem példányt nem juttatott könyvkereskedés polcára, könyvbírálati rovatot szerkesztő hölgy avagy úr asztalára.

A Megváltónak küldött Körmendi-távpapír - mondom, ügynökmentesen (ami még a Qazaqistanban Lajzsanként tisztelt Körmendi esetében sem akármi!) – a legjobb kezekbe került: a pár száz olvasóból futotta egyre, aki lengyelre fordította (fordítja, vagy már kiadni is készül?), futotta másakra, ki eszperantóra ültette – ülteti? avagy már ki is nyomtatta? -, s ki tudja, tán már ótörök, avagy éppen irokéz nyelvre álmodja valaki olvasója... Ánglusra hogy, mit nem! Németre, franciára? Allami támogatással? Fordítóházban? Mért jutna ilyesmi eszébe süketirodalmunk ügynökeinek? „Kerkaszomori” centerre – avagy bekkre, halfra – gondolni, tétet tenni, amikor lehet (honi) „manchesterire” is...

- Körmendi lő, gól! – kiáltasz, akárhányszor kötete lát napvilágot az immár Nagykun Nagydíjas Lajzsán barátodnak.

Díj ide, amoda: olyan ember kapta, aki arra valóban rászolgált. Más is szeretheti úgy a Nagykun Kapitányságot, mint ő, ám nála többet tán senki sem tett – s tesz, míg az Ég megengedi Neki – a kun hazáért.

A napokban (éve? két esztendeje? egy Szent Mihály havi berekfürdői írotábori hét idején) a nagykun étkek könyvét bemutató karcagi előadásában a Nagykun Kerület nagyjait sorolta, életüket, életművüket értékelte, emelte ki a homályból csupa fül hallgatósága számára. Nem kétséges, büszkén, kun öntudattal, azzal a tartással, hogy „mi sem vagyunk alábbvalók bármiféle városkörnyék népénél”! Olyasféle megjegyzésre csábítva egy máshonnan szalajtott atyánkfíát, hogy biza ilyen szép listát bármelyik valamirevaló kisebb-nagyobb táj népe élénk tárhat!

Való, megteheti. Ha akad egyetlen ember, aki olyan közel tud hajolni népéhez, hogy a legkisebb, más (köztük a biztonságos távolból, fehér kesztyűvel óvatosan fogott kukkerral kutakodó) számára láthatatlan értéket is észrevegye... Fölmutassa magamagának, nemzetnek, emberiségnek, mik nem volnánk... Itt, avagy ott.

A nagykun Berek mellyékén – hála Istennek - kerül ilyen csoda ember... Körmendi Lajos a becsületes neve.

Harmad fordólevél

(Levelünknek – kopertástul - lába kélt.) (Arról szólott volt, hogy a magunk fajta népi író, természetesen, polgári, csak éppen a nemzeti polgárságé s nem a gyarmatosítókat kiszolgálóké... Hogy népével tart s nem a megszállókkal... Nemzeti s nem labanc, nem pecsovecs, nem janicsár polgár...)

(A kutya megette; elfújta a szél; ronggyá ázott a bereki – kunberki - hévízben; mérgében széttépte az első – csonkamagyar - szerkesztő; letétbe helyezték; a feredőt tetthelynek átminősítve bűnjelként őrizi az erre rendelt személy; hogy tovább ne is folytassuk.)

Fördőlevél, utóbb

Utóbb, azaz immár nélküle. 2005. Szent Mihály havában már Körmendi Lajos nélkül töltünk egy hetet a bereki írotáborban. Hol mit nem tudsz meg: 'Magyar Szentendré'-nek képzelte Körmendi és Györffy Lajos (szobrászművész) Berekfürdőt! 'Magyar Szentendré'-nek remélték kun fürdőhelyünket, mely otthonává válik minden rendű-rangú – nemzeti szellemű - művészetnek festőtelepével, írotáborával, faluszéli művészfertályával. Ahol otthont teremthet, alkotóműhelyt hozhat létre magának képzőművész, iparművész, irodalmár, avagy a tájhoz kötődő más jeles személyiség...

Mi nem jut neked erről eszedbe, s tán a két Lajos sem haragszik meg rád:

- 'Magyar Szentendre'? Nem inkább: Berekfürdő, Szentendre nélkül? Mert – amúgy – úgy fordíthatnánk: Szentendre a 'Világfi Berekfürdő'.

Berek, Berek.

Körmendi Lajos: S. M. – más (*Folyton növő S. M.-fa*)

Csabán, Írni, Csabán, Írni, Csabán, Írni, Csabán
Szökőélet Szökőélet Szökőélet Szökőélet Szökőélet
Ferde Csaba Ferde Csaba Ferde Csaba Ferde
Decebál Gyulán Decebál Gyulán Decebál Gyulán
Eszterberke Eszterberke Eszterberke Eszterberke
Vagabundkorzó Vagabundkorzó Vagabundkorzó
Kazal Kazal Kazal Kazal Kazal Kazal Kazal
Ugatóló Ugatóló Ugatóló Ugatóló Ugatóló Ugatóló
túszás Hanyattúszás Hanyattúszás Hanyattúszás
Árva ima Árva ima Árva ima Árva ima Árva ima
Fönn a Jeruzsálemhegyen Fönn a Jeruzsálemhegyen
A kaporszakállú nádvágó A kaporszakállú nádvágó
A Pázsit Pázsit Pázsit Pázsit Pázsit Pázsit Pázsit
A csabai Szajján A csabai Szajján A csabai Szajján

Magyar Krisztus Magyar
Krisztus Magyar Krisztus
Magyar Krisztus Magyar
Krisztus Magyar Krisztus
Magyar Krisztus Magyar
Kisiratos ragadványnevei
Kisiratos helynevei Kisira

(A hasonmás S. M. sem más)

Sarusi Mihályt vagy másfél tucatnyi könyv után mindenki ismeri, aki évente legalább egyszer rányitja az ajtót a könyvekre. Pontosabban: ismerni vélik S. M. mestert. Ismerik is, mondjuk, ismerik a beszélykanyarítót és regényírót. Leginkább persze a Magyar Krisztust, amely úgy Sarusira kapta a széptanos ítések és olvasók szemét. A hét fejezet hét nemzedék történetét mondja el a múlt század elejétől máig, s néhány türelmes olvasó talán egészen addig eljutott ebben a nagy regényben, hogy kapiskálta: a hős maga a nép, s ő lenne ama címben megjelölt megfeszített is. Még a Hanyattúszás is elment a háborúval, kolhossal, fogsággal, ötvenhatal. Na, de mi az a sok tót szó A csabai Szajján című beszélyfüzérben? Na, de mi ez az Istentől elrugaskodott székelyle nyelv a Hadak utyikban vagy miben? Hogy beszél ez a Kutyakántor, tán huszita nyelven? Vagy Müncheneri kódex-nyelven? Vagy hogy a rossebül? Na, de azért ez még mindig S. M., akit tán ismernek.

Hanem ki lenne ama Ugatóló S. M.? Ki lenne a hely- és ragadványnev összegereblyező S. M.? Ki lenne a Vagabundiába elkorzózó S. M.? Ki lenne S. M., ki nem restell ponyván, búcsúba Csaba Ferde mellé állni? Ez egy hasonmás S. M.? Amaz, a beszélycirkalmazó és regénykifőző lenne az S. M. mester? Emez, az ugatóló s egyéb furcaságot művelő S. M. még S. M. sem? Ami ide tartozik, az periféria? Melléktermék?

S. M. csak egy van. Megfért mindig egy bőrben a főiskolás, a művházigazgató, az adminisztrátor, az újdondászgyakornok, a matróz, a hivatalnok, az újságíró, a szerkesztő, a férj, az apa, az író, mindenféle díjak elviselője. S az író S. M. egyik fele sem hasonmás, egyszerűen az egész, úgy ahogy van, szőröstül-bőröstül: más. Nem domesztikált. Csahol. Sőt: ugatól. Volt bőr a képén kitalálni egy csak rá jellemző beszédmódot. Képes kiugrani a bőrből

a nyelv ízeitől. Képes más bőrébe, sőt századokkal ezelőtti bőrökbe bújni. S egyik bőr sem lötyög rajta. Mert az ember nem csupán az, ami, hanem az is, ami volt: matróz, hanyattúszó, újdondászgyakornok, kutyakántor, főiskolás, megfeszített, hivatalnok, ugatoló. Sőt: az is, amik az ősei voltak. Sejt a sejthez, szövet a szövethez. S az egész együtt: S. M. És ez az S. M., ha a többi pennarágcsálót nézzük, más.

(S. M. sárkányhúzása)

Olvasni jó. Ezt az újabb nemzedékek egyre kevésbé tudják, mert naphosszat a képmutogató láda előtt ücsörögnek a látványtól delejezetten, az idősebbek viszont lassan elfeledik, már csak a könyvek ára miatt is. Ettől függetlenül: olvasni jó. Olvasni, csak úgy, haladni sorról sorra, oldalról oldalra, belefeledkezni a történetbe, belebújni a szereplők bőrébe, sodortatva magunkat a néha váratlan kanyarokba kunkorodó cselekménnyel, élni egy másik térben, másik időben. S. M. mester legújabb opusza, melyen még meg sem száradt a nyomdafesték, éppen ilyen olvasmány.

Hősünk hőse Csuba Ferke, amolyan táltosféle vagy kétszáz esztendővel ezelőttről. S. M. szerint: "kincsásó táltos, látó vak kódís és mindenféle egyéb szélhámosságok művelője 1787-es vésztoi s 1789-es szeghalmi pöre idején fiatal ember, aki a levéltári adatok szerint még a következő század elején is rászed jó néhány hiszékeny embert. Legismertebb és a legutóbbi időkig jó párszor megénekelt csínye a csökmei, amikor is a biharvármegyei község lakóival meghúzatta a sárkányt. A pernahajder elhitette a pénzre éhes néppel, hogy valami fertelmes állat a csökmei határbéli rétből tenger kincset őriz, s ha elrángatják a liktól, valami módon legyőzik, övék az arany marha! Az emberek neki is gyürkőznek, ám mire kiderül, hogy csak valami ficfához igazította égetnivaló cimboránk a sárkányhúzó kötél boldogabbik végét - Szűcs Sándor a népi hagyományban Lúdas Matyi mellett leli Csuba Ferkét -, a gézengúz (a rászedett nép pénzével) már elillant. Elszelelt, hogy másutt folytassa áldásos, a bírák által többször tömlőccel és bottal jutalmazott tevékenységét." Csuba Ferke ma is él, alaposan megsokszorozódva. Soha aktuálisabb témát! Ma is húzzák a fűzfát a néppel, hol a kormány, hol a tengernyi szélhámós.

Ebből a kisregényből, melynek témáját mondhatni a vásári ponyváról emelte fel szerzőnk, kitetszik M. S. mester írói módszere is: midőn egy-egy témának nekidurálja magát, alaposan tájékozódik, kutat levéltárakban, irodalomtörténetben, néprajzban, történelemben, nyelvtörténetben. Amit előbányászik, általában meg sem jelenik a műben, csupán az eszenciája. A kinyomozott adatokat jó esetben egy-egy levélféle őrzi, mint jelen esetben a fentebb már idéztem S. M.-sorok. Ezt írja még: "Az épületes históriát már a következő években megénekelte Szívós János berekböszörményi jegyző, a debreceni kollégium nemrégii pennaforogató deákja. A költői ihlet azóta is oly erős, hogy 1994-ben Békéscsabán egy népi versíró is tollára tűzte a nem mindennapi esetet. Közben sem telt fölöslegesen az idő: az eredeti históriás éneknek több változata járt kézzel kézre országunk szívében, a Nagy Magyar Alföldön, 1842-ben könyv alakban jelent meg Döme Gergely ceglédi birtokos Csuba sárkányhúzását földolgozó bohózata, melyet Pest-Budán sikerrel mutattak be. Századunkban több irodalmi műben is megjelenik Csuba és a sárkányráncigálás, Illyés Gyula pedig a halála előtti években tervezett mesejátékot írni a békésvármegyei színi társulatnak Ferkéről és az ő csökmei csuda dolgairól."

Hanem S. M. mester is nekiveselkedett egyfajta sárkányráncigálásnak ezzel a könyvével (is). Az egyre belvárosiasodó irodalom életbe rángatását csak haloványan remélheti ugyan, mégis nekigyürkőzik. Nem jól van az, hogy az írók egymásnak írnak, ráadásul nem is úgy általában egymásnak, hanem falkabéliek a falkabélieknek. Fontos a selypegés, a kellemkedés, a nyelvi onánia... Csak az olvasó nem fontos. S. M. mester ráugatol a pincsitollnokokra: neki igenis az olvasó a fontos! Szembefordul a falkával. A falkákkal.

Méghogy kellemkedés... Kellemetlenkedés, az igen! És ugatol, mert dühös. Hogyhogy a flaszteron született irodalom az Irodalom? Hogyhogy a belvárosi az európai? A magyar vidékről szóló hogyhogy provincializmus? Hogyhogy regionalizmus? Ki dönti el, mi mi? A falkák élén álló széptani írók? Az olvasók? Vagy ki a rosseb? És mikor?

S. M. mester rángatja a sárkányt, elszántan, még ha tenyerén nem is marad bőr, húzza.

(S. M. az értékmentő)

Mindig nagyon vonzódtam azokhoz az írókhoz, akik versek, regények, novellák, egyebek írása mellett valamely tudományban is vitézül forgatták a pennát, és tudósként is jeleskedve tulajdonképpen saját írói munkásságukat alapozták szilárdabbra vagy teljesítették ki. Hogy csak néhány huszadik századi példát említsek ötletszerűen: Babits Mihály, Szerb Antal vagy Féja Géza irodalomtörténeti munkái, Kosztolányi Dezső nyelvészeti írásai, Németh László pedagógiai kísérletei...

No meg Sarusi Mihály. Két könyvecskére való nyelvi bogarászás szerzője, s mindkét munkát az Eötvös Loránd Tudományegyetem Magyar Nyelvészeti Tanszékcsoport Névkutató Munkaközössége adta ki: a Kisiratos helynevei címűt 1987-ben, a Kisiratos ragadványneveit 1992-ben. S. M. mester, a gyűjtő még a Kurtucz-időkből, mivel a családja e faluba való. A kutatás tehát személyes ügy. "Kisiratos az 1919-es román megszállásig Csanád megyei, azóta aradi falu Kevermes, Dombegyház és Kürtös szomszédságában, Aradtól országúton 21 kilométerre. Román hivatalos neve Dorobanti" - írja S. M. a bevezetőben. Aztán áttekinti Kisiratos múltját, a falu fejlődését, ír az ott élő népről és nyelvéről, a paraszti észjárásról, végül magáról a gyűjtésről, amit az író-nyelvbogarász 1979-80-ban végzett. Aztán következik egy bőséges adattár, mely tudományos munkákban fölöttébb száraz olvasmány tud lenni. S. M. mester azonban megmutatja, hogy lehet ezt élvezetesen, olvasmányosan is művelni. Másik alkalommal is nyelvi aranytelér után bányászott, s amit talált, igazi érték. "A kisiratosi ragadványneveket falukutatásom kezdete, az 1970-es évek dereka óta gyűjtöm, s a 'decemberi forradalom' után egy hónappal, 1990 Boldogasszony havában - a helybéli zendülés kellős közepén - fejeztem be egy utolsó ellenőrzéssel" - írja a bevezetőben. S következnek a ragadványnevek hol ilyen, hol olyan szempont szerinti osztályozás alapján, példák a nevek életéből, a helyi ízekekről. Végül az adattár következik, érdekesen, valósággal olvastatja magát. Minden magyar település tele van értékekkel. Kisiratos is. Csak Kisiratosnak van egy Sarusija is, aki nem hagyja ezen értékeket elenyészni. Vajon nélküle megmaradhatott volna mindez?

Tanulságos elolvasni ezt a két, szinte hozzáférhetetlen könyvecskét: az ember elgondolkozik azon, hogy e nyelvészeti munkák nélkül vajon megszülethettek volna a Sarusi beszédek és regények? Mondjuk, a Magyar Krisztus. S ha igen, vajon ugyanilyenek lettek volna S. M. mester művei? Szerintem nem. Csak szegényebbek lehettek volna, tehát kevésbé jelentősek. Így aztán eljutunk oda, hogy nagyon jól megfér egy bőrben a tudós és az író, s gazdagabb lesz egyik a másik által.

Még oly sokféle tudomány van! S a bőr, mint tudjuk, tágul.

(Kurtucz betyár)

Hogy jön ahhoz egy porban poroszkáló prózáíró, hogy felugatoljon az magas Parnasszus ormára? A suszter miért nem marad a kaptafánál? - kérdeznék a hablatyoló lírafik durcásan, ha egyáltalán tudnának S. M. mester Békéscsabán 1991-ben megjelent Ugatoló című verseskönyvéről. Pedig a kötetke nem érdektelen, úgy sem, mint líra, úgy sem, mint életmű része. Fontos mondatot ír le a könyvecskét ajánló Balogh Elemér: "A költőt indulatai éltetik." S. M. mester esetében ez azért lényeges, mert őt, mint prózáírót is az indulatai éltetik. Ilyen értelemben tehát lírai alkat még a regényíró S. M. is.

Az Ugatolóban találkozunk népdalokkal, paródiával, balladai szaggatottsággal, elhallgatásokkal, villoni hetykeségű hangvétellel, és még sok egyébvel. Csupa olyasmivel tehát, ami S. M. mester prózáiban is fellelhető. "Bújjál ki te kurtucz betyár" - biztatja magát a Végső Kovártélyom című versben. S kibújik: "igazságom hatalmas". A lázadó, szilaj költő ilyen sorokat rótt papírra még jócskán abban a veres ántivilágban: "láznék minden rend ellen / árok, bokor, szalmakazal / lenne portám, éjszakám / szeretóm és anyám / mert hát bitang vérem / az a viharsarki / tesz arra, aki csendre / nyugalomra, rendre int..." (induló). Nem sokra becsülhette S. M. mester a hetvenes-nyolcvanas években strichelő dalnokokat: "Úriember jóember / nem mond semmi izgatót" (kinn a líraplaccon). Ő, akinek nem közölték verseit, mondott izgató dolgokat: balladát írt például azokról a második világháborús magyar katonákról, akikről itthon a politika-placcon szó sem esett (Csontos csatak). Az Ugatoló hátsó borítóján olvashatjuk: "E kötet eredeti változatának megjelentetését 1978-ban a cenzúra megakadályozta." Ha valaki elolvassa például a Félpogány fohász című verset, megérti miért: "... inkább Ő, mint e Senkik, inkább / túlvilági, mint evilági Úr, inkább, inkább Ő, mint semmi / inkább Krisztus, Krisztus, aradi magyar Krisztus..." Valóban az indulatok, az érzelmek éltetik S. M. mestert, az ugatolót, hol vadak, hol gyengédek. Ez utóbbira példa: "szeretgetem kicsi hazám / ütöm megáll attól" (U). S. M. nem kellemkedik, nem riszálja magát, nem bókol, nem teszi a szépet se a hatalomnak, se az olvasónak. Ő ugatol.

De gondoljuk meg, nem ugyanígy, ugatolva lépett be a prózáival is az irodalomba? Milyen meghökkentő olvasmány volt ama Mozgó Világ-béli Kutyakántor a huszita papjaival, archaizáló nyelvezetével, amely mintha egyenesen a Münchener kódex lapjairól került volna a némi hitet talán még rejtegető, menteni akaró, az ezredvég felé borúsán tekintő olvasó elé. És milyen furcsálkodva, idegenkedve hallgatták az 1981-ben megjelent A csabai Szajján című beszélyfüzér tót-magyar ugatolását az irodalmi szalonok széplelkei! S ez a lírai ugatolás és az a prózai ugatolás S. M. mester műhelyében nem két külön dolog. A verseskönyvben is ragyogó, prózába is illő párbeszédet olvashatunk: "ülj föl, anyám / simogass meg, oly régen láttalak / most az egyszer nem lehet, kisfiam / miért nem lehet, édesanyám? / hát meghaltam, azért" (árny a szívem felett). Sarusinak nincs regényíró bőre, nincs beszélyíró, versíró, esszéíró, irodalomtörténet-író, nyelvész vagy más bőre, hogy hol ezt, hol azt húzzuk le róla. Egyetlen bőre van, de - mint mondtam - az tágul.

(S. M.-térkép)

S. M. mester nem fér a bőrébe, s talán a nyelvbogarászás sikerén és hasznán is felbuzdulva arra vetemedett, hogy irodalomtörténetet írjon, a Csabáét, a maga módja szerint valót. Amolyan sarusisat, mi vitairat is, regény is, terjedelmileg a kicsik közül való, ám széptani beszély is egyben. Elődök és értékek után nyomozott, fürkészte a viharsarki láthatárt, s leporolta a rigmusszerző népköltő zengedező alakját éppúgy, mint az ismeretlenségbe merült, avagy az ismertségbe igazán fel sem merült Vasas regényíró uram figuráját. Az S. M.-féle irodalomtörténet egyúttal jóféle irodalom is, nem tagadja meg magát itt sem S. M.

Írni, Csabán - így a cím. S. M. mester persze kérdez: ki a csabai? "Aki egy fertály órát se tölt Csabán, mégis megérzi a város leglényegét; aki azért legalább beleszagol az itteni légbe, hogy megérthessen belőle valamit; vagy aki itt éli le a teljes életét s mégsem ért az egészből semmit?" Nem kétséges, S. M. csabai. Csabai Haan Lajos is, aki magyar és szlovák nyelvű várostörténetével máig kikerülhetetlen, s e művéből "nemzedékek tanulnak... önmaguk lenni?" S. M. mester úgy ír a csabai szerzőkről, hogy közben vitázik a helyi értékeket lenéző, élettől elszakadt széptani írókkal, mint, mondjuk, a Kozma Andor költötte hun névmagyarázat kapcsán is. Helyi értékek pedig vannak, és S. M. kisiratosi névtani gyűjtéseivel vagy békés-csabai irodalomtörténetével éppen ezeket mutatja fel a jövőnek. Miközben vitázik. Ez az állandóan jelen lévő vitamotívum ad feszültséget írásának, melyben előrehaladván egyre

bizonyosabban érezhetjük a már az első oldal után is sejtett tényt: nem szokványos irodalomtörténetet, hanem igazi irodalmat olvasunk, ami persze egyben a csabai irodalom története is. Talán így pontosabb: a csabai irodalom regénye. A biográfia és a bibliográfia tárgykörébe tartozó adatokon túl megjelennek maguk az írók is hús-vér alakban, plasztikusan, nagy erényekkel és kisebb-nagyobb hibáikkal együtt, melyek között azért akadnak taszítóak is. S. M. mester írásművészetére jellemző, hogy a taszító vonások kíméletlen felrajzolása mellett mindig talál elég okot e szerzők megszerettetésére, de legalább tiszteltetésükre. A csabai irodalom leleplező regénye érdekes csemegékkal szolgál, elsősorban a teljesen elfeledett Vasas Mihály portréjának megrajzolásával. Ki tud róla? Ez Vasas uram regényének címe is, amely 1938-ban jelent meg, s valósággal berobbant az irodalomba. S. M. mester úgy rajzolja meg az író alakját, hogy az olvasó úgy érzi, mindent tud már róla, szenvedélyeit és ellenszenveit, szerelmeit, festészetét, egész talányos életét ismeri, talán még a végső, olaszországi fejezetet is. S. M. felfedez, felfedezett. De mást is ír, másokról, hasonlóan pontosan és láthatóan, jól kiemelve a fontosat, a lényegeset. Kiemelkedő a Simonyi Imréről szóló fejezet: a költőóriás emberi esendőségeivel, hibáival áll előttünk. S. M. mester nem kíméli, keményen, kíméletlenül, itt-ott már-már durván közli a véleményét, az igazságot, hogy aztán a költő mocskos ágyát is feledtesse megállapításával: "Tán valóban a legjobb."

Nem feledí persze a szlovák írókat sem: Jan Gerci és Jan Sekerka kapcsán megállapítja, hogy a csabai szlovák nyelvű irodalom érték, érdemes a figyelemre, kiadásra vár.

Szép emberi gesztus a Hegyesi Jánosról szóló passzus, egyfajta elégtétel az elfeledett, kenyerét útorként kereső népi írónak, aki néhány esztendeje elment a minden élők útján Fėjaék, Szabó Pálék, Sinka Istvánék után. S. M. mester számba veszi Féja Géza és Cseres Tibor csabai kapcsolatait. Kegyetlenül pontos Filadelfi-képe, ugyanakkor igen emberséges is. A zárófejezet a Szerzőnk hatyúúszásáról címet viseli. S. M. nem álszerény, nem hagyta ki magát a csabai irodalmi füzérből, amiből látnivaló, hogy nem nézi le, hanem vállalja a körülötte élt, élő többiekét. A magyar írói középnemzedék egyik legmarkánsabb alakjának írása önmagáról, életművének összefüggéseiről majdani széptani tanulmányok tájékozási pontja lehet. S. M.-térkép, ítéseknek. Hogy eligazodjanak. Hogy leírassák azt, ami a lényeg: S. M. csabai író. S. M. alföldi író. S. M. magyar író. S. M. európai író. Már megint ennyi minden egyetlen bőrben!

Körmendi, otthon
(S. M.-től)

Elment jó pajtásod, Lajos.

Elment Körmendi

Nemrég azzal vette át az Arany János-díjat: nyilván azért ítelték neki, mert tudják, nagybeteg, de kifog a kurátorokon, azért is élni fog! Mert még annyi dolga van. Valóban, idén még csak 59 éves lett volna.

Nem sikerült; Körmendi Lajos újév napján, este a karcagi kórházban örökre elszenderült. Délután még otthon volt szeretteivel, párjával s két diák gyermekével, mígnem rosszul lett, mentő vitte el, ám a kórházból azzal engedte el asszonyát: menjen nyugodtan, alszik egyet. Hogy soha többé ne ébredjen föl.

Ő jobban járt, nem szenved tovább, akiket viszont itt hagyott, sirathatják. Fájhat sokunknak – mindenkinek, ki ismerte – annak a magyar írónak a távozása, akinek mindene volt a fajtája, a hazája, szeretett szülőföldje, a Nagykuság, családja, a nemzeti műveltség, a magyar írás. Húszegynéhány könyve jelent meg, megkapta íróként a József Attila-díjat, újságíróként a Petőfi Sándor Sajtószabadság-díjat. Aki közel állt hozzá családtagként, barátként, olvasóként, gyaníthatja, mi minden maradt benne.

1980-ban a szolnoki pártlaptól rúgták ki, 1994-ben, a kormányváltáskor a Jászkuság című folyóirat éléről távolították el, nyilván ugyanazok. S valóban: mindig adott épp elég munkát a szellemi és a kétkezi fogdmegeknek. Az Alföld, a Nagykuság, Karcag és Berekfürdő volt számára a világ közepe.

1998: vastagbélrák! Halálfélelme. Debrecenben sikeres műtét. Csoda! Lajos meggyógyul.

1999: az első bereki írotábor.

2000-2003: könyvek, dolog, család, írás. (2003: azt mondja, valami baj van a bőrével.)

2004: az utolsó bereki írotábor? Épp ott van, szervezi, hogyne, csak hát: ezúttal májára, tüdejére támadt a rák. Egész ősszel, télelő havában: kezelik vegyszerrel, sugárral. Ősszel leányoddal Váradról hazafelé benézel hozzá. Később a csabai kolbászünnepről gyüvet reánézel – fiad utóbb mondja: búcsúzásakor szólalt meg a karcagi nagyharang, s ő arra gondolt (való, Lajos ilyen csöndes még nem volt), e muzsika arra int, hogy soha többé nem látjuk. Hetente hívod, hetente megnevettetitek egymást. Bármily nehéz, azért az élet. Kitüntetése? Hogyne, azért sem! Kifog rajtuk. Rajtunk. Abbahagynák a kórodában a kezelés, mert elfogyott a pénzük! Majd csak kerít valahonnan a kezelésekre folytatására pízta a magosságos Orvosegyetem! Karácsony előtt hívod: 24 éves barátságok során ez az első eset, hogy nem tudod megnevetetni. Jól vagy? Voltam már jobban is – válaszol. Ennyi a panasz. Szilveszter napján késődélután hívod, kívánj neki mindent, mit kívánni lehet. Asszonya, Nagyjuli azt mondja, épp most vették le róla a csöpögtetőt – infúziót -, mert a nagy láz miatt kiszáradt. 37,5-38,5 közt van állandóan a láza, mondta két hete. A kezeléssel jár. Hogyne. Lajos fullad, alig tud beszélni, megfullasztja a baj. Boldog, boldogabb, szabadabb, magyarabb, jobb új esztendő... Természetesen. Meg hogy gyógyulj... Különösen. Szedi szaporán beszéd közben a levegőt. Korábban csak az asztma kínozza, most még ez. Januárban lesz az újabb kezelés, akkor fogják átvilágítani, lássák, mire jutottak, ért-e valamit - persze hogy! – a májának, meg a tüdejének a sok-sok méreg. Mísenyka, írja utoljára, mert hogy tekegyelmedet így emlegettek volna – ha hagyta volna magadat - a Moszkva-parti leányok. Játék – utoljára. Kár. Meddig elélcélődnél Vele! Aki mindig értett, sosem hallott félre. Akire érdemes volt figyelni. Akinek te is értetted minden rezdülését.

Lajos.

Lajzsan.
Lajharzsan!
Lajhardzsan.
Lali.
Öreg Lali.
Laji.

Kardszag, Kardszag-berek, Berek-feredője, Berek álma. Hogy odamenne!
Odatelepedne! Naponta szívja magába azt a finom vizes, gőzös, párás, harmatos, gyógyerejű, orvosifü-szagú, balzsamos bereki hévizet! A megszerzett üres faluszéli telket beépíteni, ott élni, naponta megmártózni, orrodát a víztükör fölött tartva belélegezni ezt az Életet! Berekbe, ahol az évközbelen ezer, nyári tízezer ember közt pihegve úgy elvan. Lazán, szabadon.
Kedvire. Bátran. Lesni, mit lesni adatott még valameddig. Írni, mit lehet.

2005: újév napja! Neki az utolsó. Nekünk meg. Ki tudja.

Lajosunk.
Élt volna még, ha hagyják.
Kicsodák, na, kicsodák.

Besúgói? T., az S., ki írónak mutatta magát. F., a rádiós (T.), ki amúgy igen jól ellenne. Az a valaki, aki a karczagi és szolnoki értelmiség-elhárítás beépített embere volt a hetvenes-nyolcvanas években, akit a minap kilső-szolnokszéki demokráciánk székvárosában magos kitüntetés ért: T. I., a „jó barát”! Haha, haha, mondaná – ha mondhatná – Körmöndi egy-komája, Kurta Miska (Zarándvármegyéből).

Nem, nem ők! Csak az élet.
Élt jó 58 évet.
Jó volt, Lajos. Bármily nehéz. Jó voltál.
A legjobb.
(Nekünk.)

Ott fog nyugodni, ahová vágyott. A Berekben.
Valamikor valaminek csak sikerülnie kell!
Legvégül is.
Az a puha, áldott, nagykún anyaföld a bereki tavak partján.
Nem egészen így gondolta.

Szellemi és kétkezi fogdmegek? Bántották eleget az irodalom perzekútorai is! Hogy tették volna a helyére, közölték, támogatták, segítették volna?! Ó, nem; egy, kettő ha. Húszegynéhány könyvéből csak pár jelent meg nagy pesti kiadónál, a többi kis helyi – jelentéktelen küllemű – (a könyvesboltokban észrevétlenül szerény, szegényes!), leginkább karczagi kiadvány. Kalapozhatott eleget, hogy legalább így megjelenhessenek. Legjobb munkája, a Telefax pár száz példányban látott napvilágot, s már úgy unta a kuncsorgást, hogy a barátainak sem küldött belőle – ha valaki arra járt és még épp észrevett egy szabad példányt az íróasztalán, megkaphatta! De hogy hírét vitték volna... Akadt, aki a könyvét fünek-fának ajánlgatta, mígnem második – pesti - kiadás lett belőle. Más eszperantóra, megint más lengyelre fordította, persze egy fillér állami – erre való! – hozzájárulás nélkül! A '99-es frankfurti magyar könyvvásárra úgy kerültek ki az általa kiadott könyvek – köztük a magái -, hogy addig ügyeskedett, mígnem az egyik jelenlévő kis kiadó a polcára tette őket. De hogy a hivatalos listán szerepeljenek a munkái, hogy jutott volna az urak s hölgyek eszébe?!

Azt mondta, fulladni azután kezdett, hogy '94-ben kenyér nélkül maradt a két iskolás gyermekével. Azután jött az asztma. Megkapaszkodott, csak azért is, megmutatta. Persze kiábrándult a „jobboldali”, „nemzeti”, „konzervatív”, „keresztény-keresztyén” – stb. – oldalból is, mert láthatta: míg amazokat, ha bajba jutnak, az eszmetársak szervezeten segítik,

őt – a magunkfaját – veszni hagyják. 2004. elején azért háborodott föl – majd szétvetette az indulat -, mert a nemzeti oldal egyik vezető szellemi műhelyének (nyilván nemzeti, keresztény, konzervatív, polgári, jobboldali) szerkesztői félretették – pontosabban kiselejtezték – a munkáját.

Hogyne fájt volna neki az azoktól kapott pofon, kiktől – tévedésből – megértést remélt.

Kapott épp eleget – ebbe rokkant bele? -, de hogy a „mieink” is így bánjanak velünk? Amikor egy-egy ilyen támadást – magában – legyűrve (lenyelve) újfent jó kedvre lehetett deríteni (derült ő magától általában elég hamar), mindig valami hasonlóval biztatott: Miska, korpázd az bestyét! Mísenyka, csak a fejét, hogy meg ne sántuljon! Miszasan, föl az labanc pitsán rúgására! A fejenkénti első icce veresbor után, hogy csúfoljon, fölharsan: Ruszkik haza!... Persze mert te minden kortyintás előtt afféléket mondasz, hogy „Le a vörös...!”

Hogyne, borral.

Föl, föl.

Nem vád, tény s való.

Azt mondják, a ráknak lelki oka is lehet.

Hogy mi az igazság...

Úgy látszik, a mai Júdások nem olyan érzékenyek, mint névadójuk volt, rendre túlélük áldozataikat.

Balázs József, Gion Nándor után Körmendi Lajos.... Hogy miért mindig a javának kell elmennie?!

A Fennvaló (az a Kaporszakállú), ha tudja.

Lajzsán S-paródiája

Lajos megkezdte berekfürdői írótabori paródia-sorát: megírta első darabjait egy sorozatnak, amelyben leírja, milyennek lát bennünket, a szeptember havi bereki íróhét résztvevőit... Annak alapján, amilyenek mutatjuk – mutatnánk – magunk! Kiről így, kiről amúgy, jönnek sorba. Jöttek volna, jó kis bereki kötet lett volna belőle, ám a Mindenható közbeszólt. Maradtunk néhányan, kikre tintáját pazarolta. A legsikerültebb, mert a megénekeltek-kicsúfoltak közül az illetőt ismerte a legjobban, a Sarusiáda lett.

Ím így szóla – szólott volt - Lajzsán koma:

S a r u s i á d a

*Hanyatt úszva ugat
Magyar Krisztus balján,
Árva imát mormol
Az tsabai Szajnán.*

*Mótföldi bált füst az
Detzebálos Gyulán,
Kutyakántor bujkál
Hadak uttyik nyomán.*

*Elszökő az élet,
Kéne kupakolni,
Jeruzsálemhegyen
Lyány fölé hajolni.*

*Eszter berkét bújja
Az kazal tövében,
Aranykapca álma
Szaglik az fejében.*

*Korzóhoz vagabund
Ez új Tsuba Ferke,
Tsonka Tsanád után
Jöhet Karczag-Berke.*

*Az bereki pázsit
Sarusinknak éden,
Megír vagy hat könyvet
Az feredő héten.*

*Hullt légy levesünkbe,
Mert az fagy őszveránt,
Harcra készen Miska,
Mint Kurta de Zaránd.*

*Az kaporszakállú! -
Rikkantja az télnek,
El is hagyá ajkát
Az tsavargó ének.*

*Elmaradnak kotsmás
Szellemi tivornyák,
Hideg szelet küldött
Pár globálbuzernyák.*

*Nem áll idegen szót,
Magyar helyett flantzot,
Álmában is aprít
Sok kurva labantzot.*

Távgépíró 2003. Boldogasszony hava 28-án küldte nékem Almádiba Karcagról, s mit ád Isten, az Eső az évi 2. számában ott volt e kis költemény az Oláh Jánosról és Szent Ernőről írott hasonló munkájával együtt.

Mit hoz a Sors, esztendő múltán szerkesztik az esztendő legjobb költeményeiből válogató kötetkét, s Lajosunk is kínál valamit! Tudtommal kettőt. Hogy mit, nem árulja el. De amikor 2004. elején visszadobják, azonnal engem hív. Majd föl robban! Hívjam vissza! Mi a véleményem?! Elege van az egészből! Kikéri magának, kilép, vegyék le a nevét a lapról. Ne közöljenek tőle semmit! A nevét is felejtsek el.

Nyugtatnád, ha tudnád. Veled nem ugyanígy bánnak a barátaink?

Gondold el, ők a barátaink, milyenek lehetnek – velünk – az ellenfeleink, ne adj Isten az ellenségeink?!

Nem nehéz kitalálni.

Nem kellett Lajos versei.

Lajos, Lajos, eltévesztettük a házszámot!

Azt hittük, otthon vagyunk.

Pedig csak: odahaza.

Bordaropogató öleléssel

Ahány könyv, annyi bejegyzés egymásnak. Ölelik egymást ez ajánlások. Férfi módra! Lajos mondta – írta -, „bodaropogató öleléssel”. Legalább.

Barátságunk 24. évében zárva a sort, a keresztajánlásokat.

Keresztbe, kasul, legalább itt: szabadon.

(Pázsit.) Körmendinek S. M. jézuskája Kr. u. 1983. Karácsonyán. (Lajos a könyvbe fényképet ragasztott, alatta gyöngybetűivel „Fotó: Irina, a tolmács – S. M., Akszeleü, Szauli, K. L. – Alma-Ata, 1985. december”.)

(Barbaricum.) Sarusi pajtásnak, kedves jó komámnak szeretettel. Karcag, 1984. június 11.

(A kaporszakállú nádvägö.) Körmendi pajtásnak küldöm eme újabb barbárországi könyvecskémet, arra gondolván közben, hátha mégis együtt bejárjuk Másik Magyarországot ’85. nyarán – átruccanva moldovai Csángóföldre is... Ölel Sarusi Miska - Csabáról – ’85. farsangfarkán. (Beleragasztott fénykép: szállodai szoba tükrében S. M.. „Fotó: K. L. – Alma-Ata, 1985. december”.)

(Boldog emberek.) Sarusi Miskának küldöm újévi lap helyett baráti szeretettel. Karcag, 1985. dec. 27.

(Magyar Krisztus.) Körmendi komámnak szeretettel az újabb ázsiai portya előtt. Bcs, ’86. tavaszhoz 23. (Beragasztott fénykép a könyv elején, S. M. tübetejkában, kazak tökfödöben az Alma-Ata-i szálló erkélyén. „Fotó: K. L. – Alma-Ata, 1985. december.” A címlapon az ő jegyzése: „K. L. könyve”.)

(Művész Pista huszonegye, 1987.) – Rossz a hangulata, beírni sincs kedve. Egyik legszebb könyve, mégsem derítette föl. Tán előre tudta, hogy a műítészek ezt is elhallgatják?

(Fönn a Jeruzsálemhegyen.) Körmendi lelkem, ím az én pannon élményvilágom – a fasírtba tett némi alföldiséggel... Ölel Benneteket... Bcsaba, ’87. Kisasszony hetében.

(A gyökeres állat.) Kedves jó komámnak, ama kurutzos hajlamú Sarusi Miskának küldém e labantz-ellenes könyvetskét, ezzel is biztatván eőuraságát a fertelmes labantz-fajta pitsán rugdalására. Kardszag, 1992. szept. 21.

(A csabai Szajrán.) Lajzsannak szeretettel a kisoroszországi utat követően ajánlja... Kolbász-szék, ’88. kisasszony 11. (Belül fénykép, alatta „Fotó: K. L. – S. M. egy öreg kazak drámairóval a Kazak Írók Szövetségében. Alma-Ata, 1985. december”.)

(Vad játékok.) Sarusi Misenykának küldöm baráti öleléssel. Karcag, 1994. szept. 30.

(Árva ima-részlet, bcsabai könyvheti röplap.) A „Mennek az oroszok haza” kezdetű s című hősköltevényem írása közben ajánlom Lajzsannak szeretettel röplapomat! Mihalyzsan. Kúnkarcag, Kr. u. 1989. Szt. Jakab hava – a kánikulában -.

(Édesem, ma oly fanyar vagyok.) Sarusi Misenykának küldöm gyógyulásához ezúton adva ötletet (lásd: 9. oldal!), baráti szeretettel. Karcag, 1995. márc. 8.

(Árva ima.) Lajzsannak ajánlom barátsággal a veszprémi kisregényeimből készült válogatást – „Ez volt a 70-es évek” jeligré. Költ Bcsabán, Kr. u. 1989. Szt. Mihály havában.

(Telefax a Megváltónak, avagy..., 1995.) – Asztalán leltem, szóba nem hozta volna. Azt érezte, minék. Kit érdekel? Levettem, hazavittem. Tán az utolsó szabad példány volt. A könyvet később eszperantóul is kiadják, újra megjelenteti a III. ezred első éveiben a Magyar Napló Kiadó, lengyel kiadását a berekfürdőiek lengyelhoni testvértelepülésükkel közösen tervezik a XXI. század első évtizedének a közepén. Hogy is jelenhetett meg a könyvecske, nemzedékünk legjobb „apa-könyve”: a szerző körlevélben kért rá pénzt minden rendű s rangú ismerősétől (ekkor lett József Attila-díjas). Hozzám a kötet megjelenését követően került a

fölvívás egy példánya. Érdemes szó szerint idézni: *Tisztelt Olvasó, Kedves Barátom! Örülnék, ha támogatná IV. Louis Bejgliumban című könyvem megjelentetését. Ebből a célból előfizetőket gyűjtök. Ez a munkám zömében prózai írásokat tartalmaz, ezen kívül olvasható benne néhány gyermekvers is. A kötet 8-10 éves kortól az emberi élet végső határáig bárkinek ajánlható. Egy sok műtéten átesett, sokat szenvedett kisfiú nehéz éveit kíséri végig a történet kb. 4 éves korától 4 éven keresztül, napjainkig. A könyvben sok nyelvi játékot, humoros helyzetet és mély gondolatokat talál az olvasó. A kiadványt könyvhétre, 1995. május végére szeretném megjelentetni, fűzött borítóval, illusztrációkkal. Az előfizetők dedikált, számozott példányt kapnak a megjelenés után. A könyv tervezett ára példányonként 180 Ft (áfával). Amennyiben Ön támogatni kívánja munkám kiadását, megköszönöm, s kérem, ezt az összeget lakcímével együtt az alábbi címre elküldeni szíveskedjék: Körmendi Lajos 5300 Karcag, Kossuth tér 15. I/2. Telefon/fax: (59) 311-903. Elő nem fizettem, ajánlás és számozott példány hogy járt volna?! Számozatlan, amit elvihettem. („J. A.-díj, áfával.”)*

(Kisíratos helynevei.) Ke:rmendy” lelkenek ajánlom csonkacsánádi szívvel!

Kissarusi Miska. Kúnkarczag, '89. Karácsony hava.

(*A puszta fiai, 1996.*) – Bejegyzéstelenül.

(Hanyattúsás.) Körmendinek ajánlom Nagy Kínai Útja előtti olvasmányul! Bp., 1990. Könyvhetére.

(*Magánkrónikák.*) Sarusi Miskának és az ű nemes bokorból szakasztott Rózsájának küldöm e bolhapöcsnyi beszélyek gyűjteményét karácsonyi jókívánságaimmal, újévi bizakodással együtt. Baráti hátbaveregetéssel. Karcag, 1996. december 20.

(Édesanyám édesanyám c. költ., bcsabai könyvheti röplapon.) Lajzsannak küldi Mihajdzsan... a -1. számú példány.

(*Kurgán, 1997.*) – Ajánlás nélkül.

(Ugatoló, 1991.) Körmendi effendi könyve.

(*Öt perc az élet.*) Kedves barátomnak, aki hol Mísenyka, hol Misadzsan, hol Mimi, hol Mityó, hol Mitya, hol Mityu, hol Mityka, hol Misu, hol Misa, hol Misikám, hol Mityuri, hol Misel, hol Miguel, hol Mihú, hol Csángó Mihú, hol Figaró, hol Miskonás, hol Kutrucz, hol Kurtusz, hol Kultusz, hol Kurlucz, hol Kurucz, hol Kissarusi, hol Sarusi Kis, hol Cupi, hol Buzgóka, meg a rosseb tudja, mi minden méltóztatik lenni az ellenség megtévesztése céljából, szóval, az alakváltó regény és beszélyírónak küldöm ezt a Szökőéletnél is gyorsabban elszökő könyvet, de küldöm az ő kedves Rózsájának is, akinek most nem írok több nevet, de ezért talán nem is haragszik meg. Boldog karácsonyt, új évet! Szeretettel. Karcag, 1997., december 22. – Épp jó kedvében találta e könyv-megjelenés! Gyönyörű gyöngybetűkkel tudott teleróni árkus lapokat.

(Kazal.) Körmendi Lajzsán-Lajosnak ajánlom nem hervadó szeretettel kised munkácskámát! (A karácsonyfa alá teendő!) S. Mihajzsán-Mihály. Bcs., 1991. Karácsony Böjtjén.

(*Az én Karcagom.*) Sarusi Misadzsannak és az ő szépséges Rózsájának szeretettel. Karcag, 1999. szept. 1.

(Kisíratos ragadványnevei.) Lajharzsánból lett Laihardzsannak ajánlom melegnek nem mondható, ám szeretettel! Vég-Szolnok, 1993. Pünkösdi havában.

(*Dátumversek.*) Sarusi Miska komámnak baráti öleléssel. Karcag, 1999. szept. 1.

(Eszterberke.) Kirmendi Lajzsán Kolbász-széki leventének ajánlja figyelmébe újabb kised művecskéjét, a török elleni baj(vívás)ról szerzett, azon ocsmány - valamint fertelmes - nyomorítónk, a ' pogány nyakát (miegymását) szorongató békési (bihari) népfiai hősiességét emlegető regéjét, amely, sajnos, kelletekorán, 1988-ban, nem jelenhetett meg. Éljen Kossuth! Bcsaba, 1993. Szt. András.

(*Robinson az árokparton.*) Sarusiéknak, Rózsának, Miskának küldöm karácsonyra. Szeretettel. Karcag, 1999. dec. 13.

(Decebál Gyulán.) Körmendiéknek ajánlom szeretettel Jászkunság-látta partiumi rémregém. (Amúgy, ahogy elnézem, itt márciusra egy mukk nem lesz!) (Azért) Szép Karácsonyt, (csak azért is) szabad új esztendő! Bcsaba, 1995. Ádvent.

(*Ötemiszuli Szalamat, 2000.*) – Ajánlástalan, 2005-ben a temetéskor kéregetve a bereki könyvesház Körmendi-gyűjteményéből.

(Szökőélet.) Kermendi Lajzsan komámnak ajánlom szomorú szívvel e könyvem, mert hogy – ím! – ennek senki más, én vagyok a (satnya) hőse! S hát ilyest a magamfajta egyszer ha elkövet. Akkor is: vajh minek! (?) Bcsaba-Kastélyszöllők, 1997. Karácsony hava.

(*A képek árnyéka.*) Sarusi Miskának adom itt a nagy bűdös csabai Szajrán, miután bevermeltük a savanyalevest és a szlovák nagy túróst galuska képében. Kár, hogy elmész, a fene azt a csavargóvért benned! Azért öllelek. Békéscsaba, 2001. ápr. 20. – Ekkor már eladtuk csabai lakásunk, Almádiban másikat vettünk, így már bizonyos, hogy visszaszökünk a Dunántúlra.

(Az Aranykapca álma.) Karcagi egykomámnak Körmendi Lajzsannak ajánlom barátsággal e régi-régi (akkor jobbos, ma balos) munkám! Bcs-Kastélyszöllők, 1999. V. 25.

(*Régi kútba nézek.*) Sarusi Miskának, a balatoni keszegek rémének, a pincék szorgalmatos látogatójának, az internet rémének-fantomjának, a grafológusok kedvencének küldöm baráti öleléssel. Karcag, 2002. jan. 9. – Másik példányon: Sarusi Miskának (Zarándból) adom bordaropogató öleléssel. Békéscsaba, 2002. 06. 05.

(Csonka-Csanád.) Körmendiéknek ajánlom szeretettel, majdnem berki regém! Bcsaba, 2001. III. 23.

(*Az együttleges szellem.*) Sarusi Misenkának, szeptemberi kunsági finak, szeretettel. Békéscsaba, 2002. 06. 05.

(Vagabundkorzó IV-VI.) A lótorbéli vígh napokra emlékezve ajánlja – a csabai tót házban, savanyaleves és bűdöstúrós-galuska előtt – barátsággal Körmendiéknek. Kis Sarusi Miska. Bcs., Kr. u. 2001. Szent György hó 20.

(*Fakso al la savinto...*, 2002. - *a Telefax... eszperantó nyelvű fordítása.*) – Megint nincs kedve ajánlani.

(Csavargó ének.) Kermendiéknek szeretettel Seresi Mihály. Kelt B.a. Kr. u. 2001. Sz. Mihály.

(*La besto radikhava, 2003.* – *A gyökeres állat c. verseskönyv eszperantóul.*) – Jegyzés nélkül.

(Fekete-Zaránd.) Körmendiéknek, Lajosnak és Julisnak ajánlom szeretettel! Bcsaba, 2002. Könyvnap.

(*Az örökké való tekintet.*) Kunország üdvözli Sarusi Miskát, no meg a fordító is, méghozzá baráti nyalábolással. Karcag, 2003. ápr. 14.

(Petőfi: más.) Lajosnak s Nagyjulinak ajánlom szeretettel széptanulmányaimat! Almádi, 2002. Pünkösöd hava.

(*Kutyafa.*) Sarusi Miskának és az ő Rózsájának küldöm legújabb apróságomat szeretettel. Karcag, 2003. ápr. 14.

(Balatoni fiúk.) Körmendiéknek ajánlom barátsággal az 1972/73-as = erdélyi = „Hadak Úttyik”-kal kezdett, az 1988/91-es = alföldi = „Kazal”-lal folytatott munkácskám záró = pannon = kötetkém! S. Miska bátyátok. 2003. Ádvent = Pestszenterzsébet-Kossuthfalva.

(*A táltos kincse.*) Mondá Miska: „Mondád nyista?” (*Lapozza s szól*) „Nem monda e’ se, de még nem is mese.” Miskának, hogy fitymálja, Rózsának, hogy szeresse, szeretettel egy régi barát. Karcag, 2004. aug. 9. (E könyvét, ha ide szabad vennem, 2004. december 1-én asszonya serkentésére ajánlotta – legvégül – Körmendi Lajosné Varga Juliannának, egész más hangulatban: *Juliskám! Én könnyebb sorsot álmodtam – Neked, de köszönöm, hogy a nehéz években, évtizedekben is mellettem álltál. Nélküled én már nem élnék, de így, Veled, még élni*

fogok. Szeretettel: ... Aláírás, mint mindig: Körmendi Lajos. Ekkor már tudta, amit a nyár végén még nem.)

Kuruc, mi az, hogy labanc?

Amikor megjelent a Körmendiről írt Sarusi-széptanulmány, a szerkesztő megjegyezte:

- Aha, ti összejátsszotok!

Emlékezett rá, hogy nemrég Körmendi Sarusi-széptanulmánya látott – másik lapban – napvilágot.

Lajossal jót neveltük rajta!

Micsoda hangon tudott Lajos nevetni!

Össze nem játszottunk, együtt játszottunk! Egy csapatban. Egy csapatban, két egyszemélyes szabadcsapatot alkotva: Ő Karcagon, én Csabán. Hátunkat – lélekben, gondolatban, érzésben, mit tudom én, miféle, hány módon – egymáséhoz támasztottuk és adj neki! Csak a fejit, hogy meg ne sántuljon.

Lehet – érdemes – másképpen?

Azt látjuk, a baloldaliak jobban összetartanak, jobban segítik egymást, ha valaki bajba kerül, érte nyúlnak! Az úgynevezett jobboldalon annál több egyénieskedés, pártoskodás. A baloldal kollektivista, a jobboldal individualista, hallani. Ez az oka?

Mindenesetre mindketten hajlottunk arra, hogy kimondjuk: se ez, se az.

Igazából.

Csak.

Csak ami: érték.

Mi a miénk.

Almádiba költözve sem változott, lényegesen, a dolog. Ő Karcag-Berkén, szerénységünk Almádi-Lokhegyen. Továbbra is: két egyszemélyes szabadcsapatban, de együtt.

Hogy mennyire megbíztam benne, bizonyosság rá a szolnoki Jászkunság füzeteknél viselt sorozatszerkesztőségem. Odáírhatja a nevemet? – kérdezte, s mi okom lett volna megtagadni. Neki egy gonddal kevesebb, nekem meg annyi, amennyit a szalmaszál fölemelése okozhatna. Csak most, hogy 2005-ben ránézek a nemzeti könyvár honlapjára, mit nem követtem el az ő tudomásuk szerint, derül ki: 17 Jászkunság-kötetnek voltam a „sorozatszerkesztője”! Honnan tudtam volna? Máskor: szerkeszem már valamelyik könyvét! Annyiban, amennyiben a nevemet adom hozzá, más gondom ezzel sincsen! Hogyne segitettem volna. (A sorozatnak és a köteteknek is ő volt a szerkesztője, de úgy vehette, jobban fest, ha ketten jegyezzük.) Tudhattam, Lajos se komcsi, se náci, se más labanc könyv szerkesztőjének nem tesz meg soha. Mert hogy maga sem vállalná. Ahogy én sem csaptam volna be.

Hogy mi mindent csinált Lajos. Bereki Irodalmi Társaság? Barbaricum Irodalmi Társaság? Barbaricum Könyvműhely? Jászkunság füzetek? Ki, ha nem ő volt egymaga mindez. S ha tovább él, kitalált volna még – magának – egy-két (három) további feladatot.

Amúgy pedig... Vittük, amire vihettük.

Nem magunkért. Valóban: édes hazánkért.

Annyit keseregve! Soha föl nem adva.

A halála előtti napon még.

Miről nem álmódott!

Ha álmódott.

Ha.

Hinni hitt, de hogy.

- Rajta, kurucz!

Rajta.
Mehetek – már megint – utána.

Rahó élt, Rahó él, Rahó élni fog

Jól kibabrált velem karcagi cimborám: nem föltett a rahói Lénin-szobor minap megüresedett talpazatára? Mondhatni: fölültetett! Legalábbis képen, a számítógép bevetésével. Nézem (amikor meghozza a drótposta), nem értem. Aztán beugrik: a csabai MTI-szerkesztőségben mellettem dolgozó fényképész-képszerkesztő pajtás mutatott hasonló dolgokat. Fület ragasztott az illetőnek, felhősítette a tiszta eget, lóra tette a gyalogost, satöbbi. Szóval egy ügyes számítógép-használó bármire képes, akár erre is. Valaki Körmendi Lajos barátom nagykunsági társaságában két képet összehorontott s lett belőle ez a... Akkor sütöttem ki, épp hogy megjöttünk felső-tiszavölgyi portyánkról: nyilván azt rikkantja a szoborhelyen álló akárki, hogy „Rahó élt, Rahó él, Rahó élni fog!”. Azazhogya mi egyebet mondana a jó rahóiaknak manapság egy magunkfajta rosszcsontra hazafi, ki épp eléggé szereti a fajtáját (a Kárpát-Duna-Nagyhaza mindenféle születésű és fajtájú és nyelvű népét) és éppen eléggé ellenére van – volt, van, lesz – akárki népbuító tömeggyilkos. Melyek egyikének a kiürült helyére nem föl tetszetek varázsolni?!

Üsse kő, ám portyánk harmadik tagja, a magyar paraszthad Don-kanyari hősiességéről hátborzongatóan gyönyörű hexameterekbe szerkesztett eposzt író debreceni tejtésztvérünk, Gulyás Imre komolyan vette: nem értette, miként eshetett meg, hogy jelenlétében észrevétlen másztam (volna) föl Lénin – az Uljanov - hült helyére. Mert ő erre a helyzetre nem emlékezett!

Nem is tehetette, mert meg nem történhetett: oda fölmászni... lajtorja nélkül hogy lehetne. Arra a helyre, hol Léninnek csak a szoborlábanyoma ha maradt a szobortalpazaton. Megboldogult Máramaros vármegyénk Rahó nevezetű városa mára agyonrozsdásodott Tiszaparti Papírgyárával szemközt, az omladozó falú, szintén tönkrement szovjet-görög oszlopszatú művelődési házával a háta mögött, a „tőle” – tőlünk... - jobbra, balra romladozó szibériai tömbházak közt, tengelytörő kocsiút mentén enyésző helyen.

Rahó, hahó! Boldog új esztendő... terebélyesedő Szegényországunk valamennyi polgárának és alig-polgárának. Hogyne: bort, búzát, békességet! (Hogy ... szép asszony feleséget..., csak gondolni merem e másság-barát világban, mert még kirekesztéssel tetszenek vádolni.)

A mellékelt levél és kép – Körmendi Lajos műveként – az óesztendő végén látott napvilágot Miskolcon a „Mégse légyott” című kötetkében.

Kedves Diótörő!

Én írok levelet magának – nem megyek el a légyottra. Nincs kifogás, szerelem van. Mint a vihar, úgy dülta fel életem egy író, s én játékszere lettem. Lakomák s bú költője, hívlak, sóhajtom egyre. Maga pedig a barátjával együtt menjen a pokolba!

Végzem! Átfutni nem merem. Ám egy képet küldök Róla, hogy lássa A Férfit! S megérti, miért mondom: ne légy ott!

Tanja.

A küldeményt (képet, írást) 2004. június 9-én ereszti el Miskolc irányába, a levél tárgya: *Tatjana levele*.

Körmendi Lajos csúfolódó levelecskéje az újabb nagybetegség előtt született; ekkor még maga ül a géphez s küldi írásait, kinek küldheti. Elemében van. Aztán testében már tenger méreg, sok-sok sugár. Hogy élve maradjon! Megússza. Megúszni! És az utolsó hetet leszámítva: mosolyog. Mosolyog? Már amíg megtehetette: nem más az, mint harsány kacaj. Életvidám nevetés. Harsogó hahota. Körmendi.

Röhej? Soha.

Hogy jókedve egyre fogyjon.

Az utolsó hónapban már leányának diktál. Úgy kezdődik, hogy egyre rövidebb ideig bír számítógépbe írni, majd nem képes odaülni. Vezetékes távrecsegőhöz nem megy, csak a zsebcseregőn lehet vele társalkodni. Ha dolgozni akar – kell, küzdeni kénytelen, az utolsó leheletig dolgozni! -, cikket nagyleányának mond tollba (számítógépbe). Kicsi a betegnyugdíj, várja cikkeit a Szabad Föld, és, havonta egyszer, olvasóit meglepni, a Metró.

(A néhai Lenin-szobor helyére időközben Frankó Iváné került, a művelődési házba pedig gácsországi egyetemi tagozat – a Frankó/János/várossá alakított Sztaniszló tanintézetének kihelyezése – telepedett, tudjuk meg 2010-es újabb rahói kiruccanásunkon.)

Fogdmeg, kézen

Három alakról derült ki, hogy szaglászott Lajos után; szaglászott, hogy legyen miről jelentést írnia a kádári ávónak. Tanúja lehettem annak, hogyan fogadja barátunk a három lelepleződést.

Az első bereki írotáborok egyikén a gyógyfürdő gyöpén magyarázta fölháborodottan az egyik karcagi cimborá, aki társa volt Lajosnak az ellenzéki küzdelmekben, az MDF-szervezésben: a szűk karcagi és szolnoki baráti körbe tartozó T. I. lehetett az 1980-as években a vörös önkényuralom ellen szervezkedők minden lépését figyelemmel kísérő spicli! Lajos tán annyit mondott: „A k...a anyját!” Az illető még Lajos karcagi lakására is eljárt, mint a legjobb, legmegbízhatóbb barátok egyike – hallod később. S állítólag ott volt a bereki sírkertben is Lajos kunhalomnyi nagykun-virágos sírhantjánál, hogy tiszteletét tegye egyik áldozata temetésén.

A másik, T. S. a székesfővárosi sajtóban lelepleződött le, s Lajos neve szerepelt az általa megfigyeltokról közzétett névsorban. Körmendi – „A g...i!”-t azért ki nem hagyva – elsőre azon kezdett spekulálni, mivel kényszeríthették írotársát e gázságra. Hogy ne mondjam azon nyomban az kezdte izgatni, milyen mentséget találhat... a spionnak. Cikkben is (erkölcsileg) elfogadható magyarázatot igyekezett keresni, később még találkoztak, meghányták-vetették, mi történt velünk - amennyire persze ezt T. S. megengedhetőnek tartotta, mert Lajos ezúttal sem volt rámenős az igazságkeresésben, tán rábízta az időre, meg a másokra a titok megfejtését. A titok titok maradt, mert Lajos megtért a Mindenhatóhoz, T. S. pedig - aki a temetés előtt egy közös ismerőstől a telefonszámát kérte, hogy valamit velem is megbeszéljen - Lajos halála után nem sokkal szintén jobblétre szenderült. Eredetileg ő is készült a berekfürdői Lajos-búcsúra.

A harmadik, F. T. lelepleződésekor a távrecsegőbe még annyit sem mondott, mint a másik két esetben. Hallgatása azt jelenthette: „Ő is?” (Mással volt elfoglalva, gyógyulni szeretett volna...) A szemében egy senki lehetett ez a valaha szolnoki illető, aki előtt valószínűleg nem is nagyon beszélt őszintén sohasem; ellophatott szavakat, mondatokat e besúgó a Tisza-parti értelmiségi társaságban elhangzottakból, de hogy vele négy szemközt olyan őszintén beszélgetett volna, mint a másik kettővel, kizárt.

Gyanítom, mert magam is többször találkoztam ezzel az emberrel s olyan ellenszenves volt a viselkedése, hogy nyíltan meg nem szólaltam volna előtte.

„Hogyan védtem Körmendi Lajost!...” - állhatna elő, ha eléállhatna, az egyik.

„Körmendi, a régi jó barát...” - merenghet (tán ma is) a másik.

„Körmendi Lajos, ki az? Vagy úgy... Én nem tehetek róla” – morzsolná tovább a dohányt a harmadik.

Ha ad neki a sors még egy-két évtizedet, regény kerekedhetett volna ebből a történetből is. Anélkül, hogy kikérte volna a róla készült, nyilván ládányi jelentést! Mert nem arra volt kíváncsi, mit tudtak meg róla az államvédelem tisztjei, arra sem, mit mondott ő maga ekkor és akkor, mert hogy azt nála jobban hogyan tudhatná bárki?! Arra viszont igen, minek a hatására tették ezt vele. Kényszerből? Érdekből? Szolgalelkűségből?

Legalábbis T. S.-t illetően azt éreztük, hogy a krisztusi megbocsátás hatja át. Sajnálta s nem bántotta. Megérteni akarta.

A legaljasabb mindenestre egy baráti besúgó tevékenysége lehet. Elöttem őt nem is emlegette sosem. Mert a másik kettőnél – tudhatta – maga is vétett: a kádári világban hogy lehetett őszinte az ember... a legszűkebb családi s baráti körön kívül?! S az a kettő abba a külső körbe tartozott. A 'barát' viszont... Kivédhetetlen?

„Hasonló a hasonlónak örül” – idézi a latinokat Sárándi József a *Barbaricum* Könyvműhely első 2005-ös kötetében. (Majdnem posztumusz Körmendi-szerkesztés: a Lajos halála előtti hetekben jött ki a könyv a nyomdából.) S valóban, tán a hasonló érzelmek, a hasonló világlátás, a hasonló élmények, a hasonló gondolkodás, a hasonló törekvések tettek bennünket barátokká. Annyi különbség azért volt köztünk, hogy – nyilván fogyatékoságaim egyikeként – jóval bizalmatlanabb természetű voltam és vagyok, mint Lajos. (Ennek köszönhetem, hogy nem szálltak rám – bár néhány Veszprém és Békés vármegyei besúgó szóbahozott jelentésében. Be nem csuktak, ki nem rúgtak. Mint a '90-es évek derekán egy viharsarki művelődési intézményvezető elárulta, egykori hivatásos III/III-as tiszt ismerőse nevem emlegetésekor megjegyezte: nem gondolták, hogy S. M. ennyire a kommunizmus ellen van!) S míg ő az MDF mellett tán utolsó hadfiként kitartott volna, magam a sok furcsaság láttán – hibáim sorát ezúttal a hűtlenséggel szaporítva – hamar (az 1990-es győzelmet követően) odébbálltam.

Lajos nehezebben mozdult, néha mégis könnyebben kitört, mint Mihály komája. Ő nyíltabb, én zárkózottabb. (Máskor éppen fordítva.) Könnyebben megbocsát, hogy mást sose feledjen. Fájdalmait magába fojtja, magad kikiabálsz. *De nagy marha vagy te Miska!* – fogadta harsányan kacagva helytelenkedéseim legcifrabbikát úgy ötévente.

Azt mondom, regény, meg hogy krisztusi megbocsátás, mire föl az egyik utolsó megszólaltatásban Lajos így mennydörög: ...*akadtak Júdások, de rájuk már nem emlékszem. A tetvek sorsa csak legyen a mély feledés!* Hogyne lenne igaza, nevük leírásával se rondítsuk be tollunkat.

Azzal együtt, hogy jól tudjuk, nem ők az igazi bűnösök; bűnös az őket irányító politikai rendőr, az ávószert mozgó párházi ember, az MSZMP valamennyit vezérlő bizottsága, s a Kádár-huszár gyalogezredet kormányzó moszkovai csapat. Azaz: maga a nevezett rendszer.

...Ellentétek, kapcsolódások, azonosságok.

- Van-e barátság férfi és nő között? – élcélődhetünk joggal.

Férfiú és férfiú közt hogy a csudába ne.

Berekben

Berekben, a tervezett művésztelepen, üres telek várja. Beépítené, odamenne! Odatelepedne végleg. Közel a vízhez, hogy csak egy séta legyen. Kér, hogy kézirataimat a házában

létrehozandó irodalmi múzeumban helyezzem el. Jobb helye valóban nem lehet. Hogy lenne. (A szeptemberi írótáboros Berekben – Lajos társaságában - eszedbe jutott: ha lenne pénzed és az Alföldön kereshetnél magadnak valami menedéket, éppen itt, Berekfürdőn vennél magadnak kicsi tanyát, Lajosé mellett. Ebből sem lesz már semmi.)

- Az építési engedély most jött meg! – sajnálkozik a temetés előtti esti beszélgetésen a Halászcseréjében a polgármester, Hajdú Lajos.

Lajos már aligha.

Neki nem sikerült. Élve nem. Holtan legalább: válják mindörökre egyé Berekfürdővel.

Hogy mondja Jókai Anna Lajosunk koporsójánál? ...Jó író van elég, jó ember sokkal kevesebb. Lajos jó író és jó ember volt!

Volt. Ez a legszomorúbb az egészben.

Most már jó helyen van: otthon.

*Foszlanak éveim,
Mint hajnali pára.
Elfognak érveim.*

*Álmodj engem, ha van
Még jobboldon hely,
Álmodj oda, Uram!*

Pirkadati köd a bereki medence körül, Lajos fürdőköpenyben indul az utolsó megmártózásra.

Karcagon az elmúlt másfél évtizedben nem telt el nap anélkül, hogy valaki ne kért volna tőle tanácsot, segítséget. Lajos mindig, mindenkit meghallgatott, és kérés, lehetőségei szerint, teljesítetlen nem maradt.

Hány könyv ragadt Lajosban! Fejben készen, papíron-gépben félig, vagy meddig készen. Elek Tibor azt a Körmen-di-tervet emlegeti, amely, ha valóra válik, a táj elfeledett, illetve kevésbé ismert íróit mutatná be, venné sorra. Antal István a rádió utolsó Körmen-di-megszólaltatásában arra utal, hogy ha Lajos már nem, Mihály lesz kénytelen megírni, mit kellett átélnie a magunkfajtanak a csabai Vízműben! (S. M. bátorítására K. L. arra készült, hogy regényt ír arról a suliról, amelybe bekényszerült: irodalom írást érdeklődő diákként a híd-, az út- és a vízműépítés rejtelseibe bevezető technikumba. Mely középtanoda ráadásul a szófogatlan pesti komcsigyerekek fegyelmező-oskolája volt.... Körmen-di, meg ez a banda?! A kollégium tanárai – kedvtelésből – besúgóhálózatot építettek ki.) Ebből a janicsár-tanodai történetből sem lesz már Körmen-di-regény. (Sarusi-regény még kevésbé.) Aztán az interjú-esszé párosai! Melyekről tenéked is regélt. Mármint hogy folytatja. Írt Buda Ferencről olyan értekezést és készített Budával olyan interjút, amelyet tán senki sem fog; ugyanezt megtette Kiss Tamással és e sorok rovójával; megszólaltatta Sárándi Józsefet, ehhez már csak a széptanulmányt kellett volna megírnia... Csak, kellett volna. Pedig nemzedékünk tagjai közül senki sem tudott úgy azonosulni a másikkal, mint ő. Ál-avantgardék, ál-posztmodernék: magukkal, ha tudnak. Mondom, Lajos: a másikkal. (Besúgóinkról sem tudna senki olyan igazságkereső, ártatlan kíváncsisággal írni, mint netán Lajos tette volna, ha kap még egy kis időt.)

Új regénye, melyből részletet az Eső közölt. Útleírásaiból akart kötetet szerkeszteni, ebben szerepelt volna a kínai írás, amely a Krasznahorkai Lászlóval megtett kiruccanásáról szól, arról az útról, melyre még hárman készültünk, de amelyre nem mehettem velük, mert a '90-es évek legelején nem volt erre másfélszáz ezer forintom. Aztán az újabb költeményei, esetleg kötetnyi (füzetnyi) a bereki paródiákból.

A berekfürdői önkormányzat és a Szabad Föld saját halottjának tekintette. Karcag?...
Lajos végkívánsága a bereki sírkert.

Megint ez a kicsinyesség, amellyel annyi baja volt Lajosnak!

Ez már lepereg róla.

A többi azért bántotta.

Tanáré, tisztviselőé, szerkesztőé, pártállami emberé, demokrata önkényúré, annyi írástudatlané.

A Kúnlányfuttató-téren magasodó Kúnhalom tetején lévő kopjafához helyezte volna a bereki polgármester Lajos ravatalát (a nyitott koporsóval), díszőrséget jászkún huszárok adnának. A család a legszívesebben szűk körben búcsúzott volna Tőle, a kúnalmi ravatal pedig szóba sem jöhetett: megérdemelné, de nem illik hozzá. A karcagi virágosok egy hétig csak Neki gyártották koszorúikat, aki későn jött, mehetett a szomszéd város kertészeihez. A bereki sírkert annyi virágot látott, amennyit egy miniszternek nem visznek Pest-Budán.

Nagykun fejedelmet búcsúztatott 2005. Boldogasszony hava 8-dik napján a gyászoló gyülekezet. Úgy ezer ember.

A belőle sugárzó szeretet visszazállt Reá. Addig hívott a Nagykunságba, Karcagra, Berekfürdőre, hogy megszerettesse velünk e tájat s népét.

Isten áldjon. Azaz hát: Nyugodj békében.

Ő igen, de mi?! Hogy tudnánk...

Körmöndi, a betyár gyerek

- Irodalmi körökben, Budapesten azt kérdezik, ki az a Körmöndi Lajos?

Kérdik, kérdik, hát aztán!

Életében egyetlen irodalmi műhelyt érezhetett teljes mértékben magáénak: a hetvenes-nyolcvanas évek fordulóján a pestbudai Mozgó Világ volt az a szellemi közösség, amellyel mindenestül azonosulni tudott. Nyilván mert ott emberszámba (persze, írószámba) vették: elsőként közölték, értették a törekvéseit, meghallgatták a szavát, rendszeresen közreadták új dolgait, első könyveinek írásait. Ahova bármikor bement, a szerkesztők szeretettel fogadták!

Ez az – mindez együtt -, amelyben a továbbiakban, a lap betiltását követően, e honban nem lehetett része. Később a szolnoki Jászkunságot igyekezett hasonlóan szabad szellemű műhellyé tenni, mígnem ebben is megakadályozták. A berekfürdői írótaborral is ilyen terve volt, a kiteljesítésben a sors megakadályozta.

A Lajos halála előtti decemberben Budán Berecz András estje várt bennünket a MOM Művelődési Házban. Az út járhatatlan, a nagykunságiak el sem jutnak a könyv- és lemezbemutatóra, Berecz szerzői estjére, mégis zsúfolásig megtelik a színházterem. Az Alföld költözik e másfél órára a MOM-ba: a puszta muzsikája, dala, tánca, meséje.

Berecz kiáll a színpadra mesét mondani, hazudozó regösöket odavarázsolni. Egy szál maga? Nem, mert – mit ad Isten – mögötte egész kis együttes! Tárogató, furulyás, cimbalmos, bőgős, hegedűs (a citerás Somogyból az ónos eső miatt nem ért oda), ketten pásztorbotolót jární táncosok is betoppannak, a vérpezsdítő muzsikára édes-mézes dalaink szólalnak meg, mese, rege, monda hangzik el, kazak és nagykunsági magyar mondóka egybecsengésére kapod föl a fejed, Mándoky Kongur István kislánya, Atlan mondóka kazakul... A Nagykunságba varázsol Berecz, Nagy-Magyar-Alföldünkre. A nézők nem akarják leengedni őket a színről.

„Pedig” mennyi fiatal! Nagylányod azt mondja: gyönyörű este volt!

Magad is bámulsz.

Mándoky uram, jó Kardszag városából, a pesti egyetem keletkutatójaként folytatta a legszebb nagykun hagyományokat. A nála valamivel fiatalabb Körmöndi pajtás tőle is tanulta,

mit jelent magyar nagykunak lenni. Berecz, ki Lajosnál ifjabb vagy tíz esztendővel és szintúgy kunságifi, lám, valamennyire Lajzsán bátorítására fogott – Pestbudán - a hazai megmutatásába. És akkor itt ez a félmagyar-félkazak (tisztá magyar, tisztára qazaq) Kongurlevente, Atlan!

- Sose lesz ennek vége?!

De nem ám!

Nem, nem.

„1806. augusztus 13. Ökör pásztor Körmöndi János gonoszságáért a Panduroktól megfogatván a hurcolásba meghalt. 45 esztendő, erőszakos halállal” – áll a Lajosunk halála előtti napokban néki, kérésére, elküldött almádi újságban. Hogy ennek se tudjon utána menni...

- Hallottam róla, küldjed!

Körmöndi, a valahai betyár gyerek.

Lajos halála után előkerül a Körmöndi János zsványtanyáján lelt rablott holmi jegyzéke; hogy örült volna neki!

Perzekútor hogy érdekelné? A szükségből rablóvá lett Körmöndi annál inkább.

Minden, amiben tetten érhető valami emberi.

A fogdmegség – Körmendi Lajos szerint - nem lehet ilyen. Nem hogy írni akart volna a ráállított spiclikről, a Történeti Hivatalban őrzött jelentéseikre sem volt kíváncsi.

Lajos, Lajos.

Azt mondtad:

- Jó volt köztetek.

Ha hallasz:

- Jó volt veled.

- Levegőt! – kérhette volna ő is.

Levegőt: mindig kevesebbet kapott, mint amennyire szüksége lett volna.

Körmendiféle Magyar Segély

Hogy amit tett, ma is hasson. Nagy Gáspár jegyzi meg 2005. március derekán, amikor kiderül, hogy József Attila-díjat kapott beregvármegyei cimboránk, „A sátán fattyá”-t író Nagy Zoltán Mihály: - Jól szerepelt Berek!

A bereki írotábor. Az a műhely, amely Körmendinek köszönhetően befogadta a most kitüntetettet. S amely megismertette többekkel, akik tehetnek valamit azokért az írókért, akik erre érdemesek. Mely írotáborozás egyébként maga fölér egy kitüntetéssel - fogalmazott egyszer a fõnt nevezett N. Z. M.

Hogyne, tovább él a Körmendiféle Magyar Segély... Bennünk és általunk, ha hallgatunk rá.

... Hogy a temetés után hónapokkal tovább folytatódják a dolog. Berekfürdő nekilát a Körmendihagyomány kialakításának.

Körmendiféle Magyar Segély év eleji temetésén már szóba került: mi lesz azzal, amit az író, költő, Nagy-kunság-kutató és Nagy-kunság-fõlmutató az elmúlt évtizedekben fölépített? Amit létrehozott a rendszerváltozás óta, mert korábbi építkezési kísérleteit rendre ledöntötték a kádári „szocializmusban” erre hivatottak. Miután Szolnokról 1994-ben hazaűzték Karcagra (a kormányváltás után menesztették a vezetésével országos hírnévre emelkedő Jász-kunság című irodalmi folyóirattól), „csak azért is” tenni vágyásában létrehozta a Barbaricum Irodalmi Társaságot, hogy könyveket jelentethessen meg a szintén általa alapított Barbaricum Könyvműhely. A kis karcagi könyvkiadó eddig félszáz kötetet adott közre. Berekfürdőn (az

1970-es évekbeli kísérlet elfojtása után) 1999-ben szervezett először írótabort az Alföldhöz kötődő nemzeti szellemű tollforgatóknak, a számára utolsót 2004-ben már halálos betegen irányította. 2001-ben az írótaborban születő szépirodalmi alkotások közreadásához intézményi háttérrel biztosító Bereki Irodalmi Társaságot alapított, a bereki füzetekből eddig négy látott napvilágot.

Körmendi elment, mi lesz az elárvult intézményekkel? Nélküle aligha fog boldogulni Berekfürdő az 58 évesen távozó író által létesített, működtetett, életben tartott, fölvirágoztatott intézményekkel – gondolták sokán. Amikor eme „intézmények” Körmendi Lajos nélkül nem létezőknek vehetők, hiszen az intézmény maga az író volt.

Az alig ezer lelkes, ám évente több százezer vendéget fogadó nagykun gyógyhely önkormányzata - amelyet a Körmendivel baráti kapcsolatot ápoló Dr. Hajdú Lajos polgármester vezet - magára vállalt annyit, amennyi Berek részéről vállalható. 2005. március utolsó napjaiban Körmendi Lajosra emlékező műsorral mutatkozott be a helyi kábeltévé, az április végén náluk megtartandó - Körmendi közreműködésével alapított - nagykun vers- és prózamondó versenyen résztvevők elsősorban az ő költeményeinek és elbeszéléseinek a megszólaltatásával mérik össze tudásukat. Ekkorra jelenik meg a Berek című irodalmi folyóirat új száma, amely a lapalapító emlékének adózó írások gyűjteménye. Szeptemberben hetedízben szervezik meg a bereki írótabort, amelyet Körmendi Lajosról szeretnének elnevezni. A Barbaricum Irodalmi Társaság új elnöke Bartha Júlia néprajzos lett, aki maga turkológusként adott közre kötetet a Barbaricum Könyvműhelyben, s végig együtt dolgozott az alapító íróval.

„A költő vizsgálja addig halasztódik, mígnem hazája olyan lelkesedéssel fogadja magába, ahogy ő fogadta magába hazáját” – fogalmazott egykor Walt Whitman. Körmendi vizsgálja rég megvolt, mindez csak ráadás.

A kunok nem felejtik.

UTÓIRAT

'Körmendi és Sarusi Szabad Csapat'? Ahogy a költő mondja: hadnyi egyszemélyes szabad csapat vérzik... a Lajtától a Szeretig (Óperencián innen, s túl).

Távpapír Körmendinek

Írnék
Ha lenne hova
Tudnám, mi a címed
Azon túl, hogy a Túlvilágra -
Hívnálak
Mint rég
Hetente
Hogy vagy, mit művelsz már megint
S hogy elregéljem, van-e valami bajom
Különösen ha örömem -
Bukdácsolnék a rozoga bucsai úton Karcagra
Ha még Csabán laknék
S futná a benzinpénzből
Állami kocsik ellenőrének türelméből -
Rád köszönnék
Távrecsegővel, zsebcseregővel
Nem zavarlak-e?
Tudod-é, mi arra a helyes válasz, hogy
A beszélcím jó lesz-e
A köteté
Nem nyúlok-e (nagyon) mellé
Szabad-é erről szót ejteni?
Ezek a csavargók már megint mit nem tettek
Mindaközben a fiunk, leányunk, asszonyunk
Meg azok a koreai csinibabák Almatiban

Mozdul
Feléd
Karom, tollam, kocsim
Már-már a számodat tárcsázom
Karcag felé fordulok a keresztútnál
Fogom meg vállad
Írnám tovább Kermendi-beszélyem

Még hogy a barát nem felejt
Nehezen tér magához
Teszi talonba régi címed
Polcra a könyved
Mit szól ehhez asszony, gyermek,
A nagykun fészekalja?
Karcagon
A te fájdalmad
Az övékéhez képest -

Úgyhogy hallga
Örvendj inkább!
Dalold Lajos dalát
Kortyintsd vele a kedvenc falatnyi kisüstit
Tarts vele holta után is
Mást ne mondjak: ne ismerd a cenzúrát
Hites tapsikolás nélkül
Köszönd meg Istennek
Hogy ismerhetted
Tanulhattál tőle
Szerethetted
S hogy ő is szeretett téged

Távpapír helyett
A mennybe, vagy hova
Lajzsannak
Mihajzsan
(Lajosnak, Miska)

Költ Kr. után 2005. Szent Mihály hava 14-én Berekfürdő Körmendi-féle írókúrijában.

Forrás

Körmendi Lajos: Csaba élő írója. Beszélgetés Sarusi Mihállyal. Bárka, 1999/3. sz., 8-18. l.
Körmendi Lajos: S. M.-más. (Folyton növő S. M.-fa.) Bárka, 1997/2. sz., 65-71. l.
Körmendi Lajos: Sarusiáda. Eső, 2003/2. sz., 44-45. l.
Körmendi Lajos: Tatjana levele. Mégse légyott, Miskolc, 2004. /24. l./

Sarusi Mihály: Körmendi, otthon – Alföldi képek. Karcag, 2005. Barbaricum Km. 247-270. l.
Sarusi Mihály: Kúrlapok Lajzsannak – Alföldi képek. Karcag, 2005. Barb. Km. 203-208. l.
Sarusi Mihály: Pusztafia Körmendi - Petőfi: más. Szolnok, 2002. Szépírás K., 112-124. l.
Sarusi Mihály: Távpapír Körmendinek. Kézirat.

(Fénykép: Gulyás Imre, Körmendi Lajos, Sarusi Mihály s mások fölvételei).

TARTALOM

<i>Levél</i> Előszó helyett (K. Gy.).....	2
Pusztafia Körmendi (S. M.).....	3
Csaba élő írója (K. L.).....	9
Kúrlapok Lajzsannak (S. M.).....	16
S. M.-más (K. L.).....	21
Körmendi, otthon (S. M.)	26
/Sarusiáda (K. L.)/.....	28
/Tatjana levele (K. L.)/.....	34
Távpapír Körmendinek (S. M.).....	41
<i>Forrás</i>	43
<i>Tartalom</i>	44